

24

Mindeskrift

over

Hans Majestæt

Kong Christian den Ottende

udgivet

af

det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab.

Kjøbenhavn.

Trykt hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno.

Mindefrift

over

Hans Majestæt

Kong Christian den Ottende

udgivet

af

det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab.

Kjøbenhavn.

Trykt hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno.

1848.

Mine Medborgere ere berettigede til at vente en Dplysning af mig, om Grunden til at dette Skrift udkommer saa silde. Mit Forsog til en Skildring af den hedengangne Konge som den ved hei Dannelse udmærkede Mand var allerede frevet i de første Uger efter hans Død; men da det Kongelige Videnskabernes Selskab havde besluttet at Mindeskriftet foruden denne Fremstilling skulde indeholde nogle Tillæg om Hans Majestæts private Museer, udsattes Dplæsningen, som dog fandt Sted i Mødet d. 7de April. Meddelelserne angaaende Kongens private Museer paatog nogle Medlemmer sig at tilveiebringe; nemlig Statsraad Petersen og Professor Madvig den om det antiqvariske, Professorerne Forchhammer og Steenstrup dem over de naturhistoriske. Man forudsaae allerede strax, at de til disse Meddelelser fornødne Dplysninger ikke vilde lade sig tilveiebringe i Løbet af en meget kort Tid; men i Henseende til nogle af disse har dog Forhalingen været langt større end man forudsaae, og har udsat Skriftets Tilendebringelse indtil nu.

At min Skildring af Kongen var forfattet førend de Begivenheder indtraf, som have udøvet en saa betydelig Indflydelse paa alle Forhold og paa Bedømmelsen af alle offentligt virkende Mænd, har jeg sagt i nogle Slutningsord, men tillader mig dog her allerede forud at henlede Læserens Opmærksomhed derpaa.

Kjøbenhavn den 1ste September 1848.

H. C. Ørsted.

Indhold.

Kong Christian den Tjendte, som Mand af hoi Dannelse, af H. C. Orsted	Side 1—24
Oplysninger over Kongens archaeologiske Cabinet, af Etatsraad Petersen og Professor	
Madvig	— 25—29
Oplysninger om Kongens naturhistoriske Samlinger, af Professorerne Forchhammer,	
Steenstrup, L. Duffen.	
Almindelige Bemærkninger herover	— 30—31
Om Kongens mineralogiske Cabinet	— 32—39
Om Kongens Conchyliensamling.	— 40—50

Kong Christian den Ottende

som den ved høi Dannelsse udmærkede Mand.

2f

H. C. Østed.

Bort Selskab har stedse gjort sig det til Pligt, at hædre en bortdød Præsæs med en Mindetale. Det har nu denne Pligt at opfylde med Hensyn paa en hedengangen Styrrer, der tillige var vor Konge. Den forevige Fyrste modtog endnu som Prinds med hoi Belvillie Selskabets Indbydelse til at være dets Præsæs, og ved sin Thronbestigelse viste han os den, af hans Njærlighed til Videnskaberne udspringende Bevaagenhed, at beholde sin Stilling til Selskabet, saa at vi undertiden havde den for et Videnskabselskab sjældne Gæ, at see Landets Konge fore Forsædet ved vore Forhandlinger.

Det ærefulde Embede, som Selskabet i en lang Række af Aar saa velvilligt har betroet mig, giver mig ved denne Leilighed et Hverv, hvis Vanskelighed jeg tilfulde føler; men jeg troer at burde stole paa den Overbærelse et Arbeide bør finde, som Opfyldelsen af en Pligt paalægger os. Dersom nærværende Mindeskraft skulde omfatte den forevige Konges hele Virksomhed, vilde Sagens mangfoldige Vanskeligheder uden Tvivl bestemt mig til at bede Selskabet overdrage dette Hverv til en Anden dertil mere skicket; men Sagens egen Natur synes at opstille os et mere begrændset Maal. Det var ikke i hans Egenkab som Fyrste at vi valgte ham til vor Præsæs

ses, men fordi vi hos ham fandt den ophoiede Stilling forenet med afgjort Sands for Videnskaberne, en ualmindelig Kundskabsfylde og en omfattende Dannelse. Det er da med Hensyn paa disse Egenheder, jeg har at fremstille hans Minde. Det er vel sandt, at vi under en saadan Fremstilling ikke kunne glemme, at den ved sin hoie Dannelse udmærkede Mand ogsaa var af Kongeæt og omsider selv Konge — Skildringen vilde i flere Henseender blive mangelfuld og eensidig, dersom vi vilde oversee dette — men vi have her ikke den Pligt, at trænge ind i alle de forviklede Statsforhold, udvortes og indvortes, hvori hans hoie Stilling satte ham: vi ville blot af disse Forhold hente Træk til at belyse hans udmærkede Personlighed.

Men forend jeg nu gaaer over til min Fremstilling, føler jeg mig opfordret til at mode en hyppigt gjentaget Indvending imod alle de Mindebeskrifter, der ere bestemte til at hædre en Afdød, og som her kommer med mangfoldigt forøget Styrke igjen, hvor det gjælder et Mindebeskrift om Landets Konge. Man indvender nemlig, at Forfatteren her, ved Diemedet er nødt til kun at vise den skjønne Side af den Hædrede, og saaledes maa give et falsk Billede, istedetfor en sand historisk Udfoldning. Det være mig tilladt herimod at bemærke, at det Billede, en Tidsalder overgiver Eftertiden af sine udmærkede Mænd, dannes af mangfoldige, tidt ikkun lidet overensstemmende Beretninger og Domme. Hvor vanskeligt er det ikke for den samtidige Forfatter at gennemskue en Mand's hele Væsen og Virken med fuldendt fleersidig Upartiskhed! Hvor let skeer det ikke, at Tanken dvæler ved det Ufuldendte og Mislykkede i Mandens Færd, saa at de uventlige Følelser faae en overveicende Indflydelse paa Opfatningen! Mig synes, at dette ganske i Gærdeleshed finder Anvendelse, naar det gjælder om en Konge, fordi man ikke indskrænker sig til at forfaste alt det, der er sagt om ham af Smiger, men endog det, som kan mistænkes derfor. Lad da Mindetalen indtage sit lovlige Sted

blandt de historiske Billeder, vi overgive til Efterverdenen; dog kun under den Betingelse, at den holder sig til Sandhed, skjøndt med den vedgaaede Hensigt, at fremstille sit Billede i det Lys, hvori alle velvillige Tolleiser ville have den Afdøde betragtet. Jeg har nogen Tillid til den Overbeviisning, jeg her udtaler; thi jeg var fra Ungdommen indtaget mod saadanne Mindetaler, hvorover jeg havde hørt saamange ugunstige Domme, og hvoraf jeg selv havde seet afstrækkende Prover nok; men da jeg senere blev fortrolig med Arbeider, hvori det ikke var den usle Smiger, der førte Ordet, men Sandheden i Njærlighedens Tjeneste, saae jeg klart, at det er muligt i saadanne Bærker at give lærerige Billeder, der have ligesaamegen Værdie for Historien, som lykkelige Afbildninger have for Mindet om Menneskers Udvortes, hvori vi føle Trostaben, endskjøndt ikke hver Borte, hver Nynke, hver Plet er gjengivet. Det er denne Trostabe, jeg her vil søge at bevare, og efter hvilken jeg stedse har stræbt i tidligere Arbeider af lignende Art. Hvilkesomhelst andre Mangler man deri kan finde, haaber jeg, at det ikke skal være Mangel paa Sandhedskjærlighed.

Vi vende naturligviis først vort Blik paa de saa og ufuldkomne Efterretninger, vi have om den Hedengangnes Opdragelse, en Gjenstand, som desto mere fortjener vor Opmærksomhed, jo meer udmærket den Mand var, som udgik derfra. Det er lærerigt at see, hvorledes Barnets og Unglingens Naturanlæg i forskjellig Grad tiltrak og frastødte de tilbudne Dannelsesmidler. Hans fyrstelige Forældre søgte at forskaffe ham den fortrinligste Underviisning, og hørte derover Raad af de Mænd, som hver i sin Kredt syntes dem deres Tillid værdigt. Den lærde Ove Høegh Guldberg anbefalede dem Niels Sverfen Schow, der senere døde som Professor i Græsk Sprog og Archaeologie. Denne Mand havde tilbragt henved 14 Aar, fra 1778 til 1792 udenlands, blandt andet en lang Tid i Italien, og havde erhvervet sig et Navn i den lærde Verden, fornemmelig ved et Arbeide over Heshchius. Han havde fundet en saadan Tillid

blandt Fremmede, at en Fyrst Czartoriski havde betroet ham sine Børns Opdragelse. Under hans philologiske Studier synes han ikke at have forsomt de historiske og filosofiske, hvilket man maa slutte af adskillige Afhandlinger, som han nogle Aar senere bekendtgjorde, blandt hvilke een, som han i Aaret 1800 læste her i Videnskabernes Selskab, over det Spørgsmaal: hvorledes kan Barbari eller Naahed og Uorden i Samfundet bestaae med Cultur? Om man end ikke kan indromme denne Afhandling nogen hoi videnskabelig Fortjeneste, viser den dog en Forfatter, som havde et Overblik over Menneskeslægstens Historie, var bekendt med de bedste Skribenter, levende erkjendte Nødvendigheden af den moralske Grundvold i Menneskesamfundets Udvikling, og havde en udmærket Frisindighed. Han ytrer sig tillige over de store Vanskeligheder, som Hoflivet lægger i Veien for en ung Fyrstes Opdragelse, paa en Maade, der gjør en Mand i hans Stilling største Gæ. Balget skulde efter alt dette synes meget lykkelig; men dog fandtes der Mange, der ikke tiltroede ham de Egenskaber, som fordres af en Lærer og Opdrager; og da han, efterat have fratraadt sit Opdragerembede, kom i offentlig Virksomhed ved Universitetet, vendte den almindelige Dom sig aldeles imod ham. Smidlertid tør man dog antage, at den unge Prinds ved Schows Underviisning er bleven fortrolig med mange nyttige Sandheder og gode Grundsætninger, og at han med en ædel ungdommelig Naturs Aabenhed for det Skjonne og Gode har tilegnet sig dem, og derimod ligesom frastrødt Andet, som bødes ham med mindre skjonsomt Balg. Saameget synes vist, at Prindsen i en modnere Alder maa have fundet, at Schows Underviisning ikke havde været ham ufrugtbar, da han vedblev at bære Bevaagenhed for denne Mand og troligt vedligeholdt den, selv da den offentlige Mening havde taget den modsatte Retning. Men om vi end med nogen Grund tør antage, at Schows Virksomhed for Prindsens Opdragelse ikke har været uden Frugt, blev dog et andet, langt mindre glimrende Balg, paa

det kjendeligste mere frugtbringende. Den aandrige Naturforsker, Peter Abildgaard, i sin Tid en af vort Selskabs Prydelser og Stotter, anbefalede til at være Prindsens Lærer i Naturhistorien en ung Mand af sit Frændskab, Hans Severin Holten. Jeg nærer den Formodning, at Abildgaards Fortjeneste ved dette Raad er større, end man ved første Dickast troer. Denne Mand, hvis faderlige Raad og Belæringer jeg i min Ynglingsalder havde den Lykke at nyde, forenede med sine udmærkede Evner, sine mangehaande Kundskaber og rige Erfaringskat en hæderlig Lyst til at meddele deraf og en sjælden Gave til at vejlede ved gode Raad. Han nød ogsaa i de høieste Kredse en stor Tillid, og glædede sig hjerteligt, naar han derved havde udrettet noget Godt. Det er mig derfor ikke lidet sandsynligt, at han har givet sin unge Frænde manget velgjørende Raad, om hvorledes han skulde indrette den Underviisning, han gav Prindsen. Det er saaledes, at ædlere Mander umærkeligt virke og med Haab kunne forudsee Frugter deraf igjennem mangfoldige Mellemled. Peter Abildgaard bidrog ved sit Raad til at en ung Fyrste, som Forsynet omsider kaldte til en Throne, fandt en dannende Underviisning i en Retning, som tiltalte ham, og hvorved han blev istand til at gjøre Fædrelandet Ære og Nytte. Saaledes havde da Abildgaard, som overalt ikke nøiedes med selv at erhverve sig Ære ved sin Videnskab, men virksomt brugte sin Indflydelse til at fremme Videnskabens Blomstring hos os, ogsaa ved hiint Raad udstroet Sæd for en lang Fremtid. Et fortrinligt Mindeskrift, som skuldes et andet Medlem af dette Samfund, beretter, hvorledes Holten, uagtet Underviisningstimerne i Begyndelsen kun vare faa, vidste at vække sin fyrstelige Lærlings Videbegjærlighed ved at anlægge for ham et lidet Museum, og ved selv at føre ham ud i det Frie, for at opsøge Naturgjenstande. Herved erholdt han en nyttig Øvelse i at see med egne Øine; og ved Ordningen og Opstillingen af alt dette vandt hans Natursands baade i Liv og i Skarphed. Et

herligt Malerie af Juul, som forestiller Prindsens Forældre med deres Børn, minder høndigt herom, idet Prindsen er malet med en Sommerfugl, som han kommer og viser sine Forældre. Ved Thomas Bugge blev han gjort bekendt med den experimentale Naturlære. Bugges livlige og klare Foredrag kunde ikke andet end være ham tiltrækkende og frugtbart; og at han virkelig havde høstet Gavn deraf, derom kan jeg selv være Vidne; jeg mindes endnu levende, med hvilken Tænkfømhed den unge Prinds opfattede de nye Forsøg, jeg i Maret 1805 kunde vise ham, da han ledsaget af Holten besøgte den lille physiske Instrumentsamling, som dengang stod til min Raadighed.

Blandt Prindsens Lærere bør ogsaa nævnes vor udmærkede Matematiker Carl Ferdinand Degen, som egentlig var ansat til Lærer for Prinds Ferdinand, men tillige af Bugge anbefalede til at vejlede Prinds Christian i Mathematiken. Degens mathematiske Indsigter, hans udbredte Kundskaber i de gamle og de nyere Sprog, hans øvrige Lærdom i mange andre Fag mindes endnu iblandt os; men det er paa den anden Side bekendt, at han var langt mindre skikket til at føre de Unge ind i Videnskaben, end til at være Raadgiver og Veileder for dem, som allerede havde overvundet de første Vanskeligheder. Det synes heller ikke, at det var lykket for ham, at føre Prinds Christian ind i denne Videnskab, til hvilken han dog syntes at have Anlæg, som man kan slutte af den udmærkede Lethed, hvormed han satte sig ind i det meest forviklede Regnskabsvæsen, og den Klarhed hvormed han opfattede Maskinindretninger. Jeg haaber, at Ungen vil tyde dette som en Medsættelse af vor høit skattede afdøde Selskabskælle, men som et tjenligt Exempel paa, at man, ved at vælge Lærere for Børn og Unglinger af de høieste Stænder, ikke saa meget skal see paa et berømt Navn, men meget mere skal stræbe at vælge de dueligste og for Diemedet bedst skikkede blandt de Lærere, som ere bekendte for at virke gavnligt paa Ungdommen.

Efter alt dette kunde man let fristes til den Tanke, at den unge Prinds paa en vis Maade var bleven opdraget til Naturforsker; men dette vilde ikke stemme med Sandheden. Han blev fort til at kjende Naturen saaledes, som man med Hensyn paa den almindelige Dannelse maatte ønske, at det omtrent skete for ethvert Menneske. Hovedsagen i Fremgangsmaaden var nemlig, at han øvedes i at see og sammensatte Gjenstandene. Dette modner ikke blot Anskuelseevnen, men ogsaa i forskjellige Retninger Dommekraften, som vænnes til at forsmaae det Kunstlede og Overforsuene, der saa hyppigt indblander sig i den Lærdom, der ellers tilbydes os. Selv da han senere erhvervede sig saa omfattende Kundskaber i adskillige Dele af Naturvidenskaben, at Naturforskerne gjerne indrommede ham en Plads imellem dem, var han mere en høitdannet kundskabsrig Kjender end en egentlig Naturforsker.

Men værdigt vor Opmærksomhed er det, at Naturvidenskaben kom til at udgjøre en af Hovedbestanddelene i hans Opdragelse, hvilket dengang ikkun anbefalede af enkelte Fremfrittsmænd, og først nu, et halvt Aarhundrede senere, nærmer sig til almindelig Anvendelse.

Blandt de Ting der havde Indflydelse paa hans Dannelse, bør jeg ikke glemme, at Christian Colbjørnsen holdt Foredrag for ham over Lovgivningsgrundsætningerne. Hvad hans øvrige Opdragelse angaaer, maae vi vel beklage, at vi derom savne mangen ønskelig Oplysning; men vi kunne dog med Sikkerhed slutte os til en Deel deraf. Han lærte i det mindste de ham vigtigste levende Sprog, saaledes at han med Lethed kunde udtrykke sig deri. Dette førte hans Stilling med sig. Det er ikke blot af sine Sprogmeistere, at en ung Første lærer fremmede Sprog: han maa ofte tale med Fremmede, og finder derved en betydningsfuld Leilighed til Øvelse og en bestandig gjenkommende Drivefjeder til at beslitte sig paa at tale disse Sprog vel. Den udmærkede Lethed i at tale og i at opfatte, som vor Prinds Christian havde, maatte

medføre den Virkning, at han havde usædvanlig Nytte af disse sine Forhold.

Blandt dem, som have havt Indvirkning paa Prindsens Opdragelse, fortjener uden Tvivl hans Moder at nævnes med Berømmelse; jeg har idetmindste ofte hørt fortælle, at hun viste en ualmindelig Iver for samme.

Det er vel værd, et Dieblif at dvæle ved Virkemaaden af den hele her skildrede Opdragelse. Det er en naturlig Følge af en ung Fyrstes Stilling, at man ikke lader ham modtage Kundskaberne under saa strenge Former, som dem, man anvender ved andre Borns Underviisning. Han trænger ikke til at bruge dem paa samme Maade som Andre, og Dannelsen for hans eiendommelige Standsforhold fordrer desuden endeel af hans Tid. Det horer ikke til hans Kald at afgjøre vanskelige Religionspørgsmaal — det er endog farligt for Religion og Stat, om han forsøger derpaa — Det er ikke heller hans Kald at opdage nye Sandheder i Videnskaberne — det kan endog føre til en skadelig Forsømmelse af hans sande Kald, om han fordyber sig i saadanne Ting. — Det er heller ikke hans Kald at være Kunstner eller Digter — en misledende Forsængelighed kunde da let faae Indflydelse paa hans Regjering — ikke engang Krigskunsten bør i hans Opdragelse have en afgjørende Overvægt — har Naturen bestemt ham til en kongelig Krigers, for Staten tidt mere farefulde end gavnlige Bane, vil han let selv uddanne sig dertil; nei, hans Opdragelse skal give ham en ved en velordnet Kundskabsmasse udviklet og understøttet hoi Dannelse, der sætter ham istand til at fatte og bedømme Brugbarheden af sine Mænd og deres Raad; han vil da i de mangfoldige Sager, han skal lede og styre, finde Virksomhed nok for sin Mand: lykkeligt for ham og Staten, naar han ikke indlader sig saaledes paa det Enkelte, at han derved drages bort fra at holde sig Sammenhængen i de store Forhold klart for Die.

Enhver, som levende forestiller sig, hvor usigelig vigtig Opdragelsen

af en Fyrste er, naar han engang skal styre Folk og Rige, kan ikke tilbageholde det Onske, at den anlægges med den største Skjonsomhed. Til Bestyrer af en saadan Opdragelse synes det at man burde vælge en Verdensmand af sand Erfaring og sund, skjonsom, men usorkunstlet Mennefskundskaab, hvortil endnu maatte komme, som usfravigelig Betingelse, prøvet Retfærdighed og Fasthed. Denne Mand skulde vælge de særegne Lærere, saavel i det, der hører til den legemlige som til den aandelige Uddannelse, og føre en velberegnet Overopsigt over deres Virksomhed. Til Lærere skulde Ingen vælges, uden at man var sikker paa hans Duellighed, ikke blot med Hensyn paa Kundskaber, men ogsaa paa hans Dvelse baade i at lære og at lede de Unge. Blandt dem, der ere kjendte som dygtige og agtede Lærere for andre Drengene, vil man ved skjonsomt Valg let finde dem, der i Sandhed ere tjenlige for en Prinds og forstaae at gjøre de Forandringer i deres Fremgangsmaader, som den hele Underviisningsplan fordrer. Den unge Fyrste maatte allerede tidlig bringes paa en passende Maade i Bekjendtskab og Tankeverel med udmærkede Mænd. Blandt andre Midler hertil synes det at være meget nyttigt, at Opdragelsens Styrer, som ordentligviis maatte holde Taffel med den unge Fyrste, jevnligt dertil indbød deels dennes Lærere, deels andre saadanne Mænd, hvis indbyrdes Samtaler kunde være lærerige for en ung Tilhører, og hvori han paa en klog Maade kunde ledes til at tage en beskedent og dog frimodig Deel. Ofte kunde Valget ogsaa skee i den blotte Hensigt, at lade den unge Fyrste see og høre Mænd af stor Berømmelse. Efterhaanden kunde det vise sig nyttigt at lade den unge Fyrste selv deeltage i Valget af Gæsterne. Afverlingerne i Selskabet vilde føre de meest forskjellige Gjenstande paa Bane. Overalt maatte den unge Fyrstes Dannelse saameget som muligt skee ved det levende Ord, ved hvilket han i Fremtiden saa hyppigt skal virke og modtage Indvirkninger. Selv i den sædvanlige Opdragelse vilde det vistnok være ønskeligt, at det levende Ord og en virk-

som La. Keiser var hyppigere, end det under de sædvanlige Betingelser er muligt; i en hvor Midlerne ikke ere indskrænkede ved de sædvanlige Hensyn, bør de ikke forsømmes.

Dog jeg maa ikke lade mig videre henrive fra vor nærværende Gjenstand. Om en vor Prinds Christians Opdragelse ikke udfortes efter en saa fuldstændig Plan, som et fortsat Overlæg maaskee kunde udtænke, var den dog hverken anlagt uden Omhu, eller forseilet i sin Virkning. Prinds Christian viste sig strax i sin første Unglingsalder ikke blot med al den Anstam og Selvfabstø, men med al den Dannelse, som en ualmindelig heldig Opdragelse kunde frembringe. Denne fortsatte han ikke blot ved Læsning, men ved Benyttelsen af de selskabelige Livsforhold. Det var naturligt, at hans videbegjærlige, fremadstræbende, allerede heldigt forberedte Mænd maatte føle sig tiltrukken af udmærkede Mænd, og at disse atter maatte uatrækkes af ham, endog uden Hensyn paa hans ophoiede Stilling; hvorved han maatte udøve en hemmelig frastødende Virkning paa Mennesker, hos hvem Naahed og Lavhed var herskende, og selv atter føle sig bortdrage^t fra dem, endog naar deres Mangel paa Dannelse dækkedes af nogen uden: a den skjænkede Glands. Man gætter let, hvorledes han nu høstede Nytte af alle de høiere Selskabskredse, som saa frit stode ham aabne, og hvori han snart underholdt sig med Landets fortrinlige Mænd, snart med udmærkede Fremmede.

Imidlertid vedblev han fortsat at dyrke Naturvidenskaben. En nogenlunde sjælden Beirbegivenhed gav ham Anledning til, første Gang offentligt at vise sig som Dyrker af Videnskaben. I Aaret 1802 faldt her en saakaldet Svovelregn. Alle Kjøbenhavns Gader bare om Morgenen d. 25de Mai Spor af det faldne gule Støv. Prindsen havde Leilighed til, da han om Morgenen Kl. 7 rykkede ud med Tropperne, at tage et Overblik over endeel af den Strækning, hvorpaa Regnen var falden. Naturforskerne vidste vel at dette Støv er langt fra at være Svovel, men at det er det

fine Befrugtningsstov, som Binden har opløstet og medført fra Naaletræskovene, og som Regnen atter har ført ned; men Begivenheden er sjælden nok til, hvergang at opfordre til ny Undersøgelse. Prindsen foretog selv Forsøg og Sagttagelser over dette Stov, og indsamlede Efterretninger om Naturbegivenhedens Gang. Sine Undersøgelser herover meddeelte han i et Brev til den berømte Blumenbach, som gav et Udtog deraf i Boigts Magazin für den neuesten Zustand der Naturkunde und ihrer Hülfswissenschaften 9de Bind. S. 103 og 104. Vigtig er den Efterretning, at denne Regn af Befrugtningsstov har strakt sig over en Længde af mere end 8 Mile, hvilket man ikke let ventede af en saaledes beskaffen Virkning.

Det er naturligt at Prindsen, som greben af Tidsalderens Dannelselse, ogsaa med denne maatte dele den mere levende Følelse for Mennekerettigheder, for Frihed, for Slægtens fortsatte Fremskridt til høiere Udvikling. Han forefandt allerede denne Følelse hos adskillige Mænd i de høie Kredse, som stode ham nærmest. Jeg vilde nævne Andreas Peter Bernstorff, dersom han ikke allerede var bleven borttrykket fra det sorgende Danmark, medens Prindsen endnu var meget ung (11 Aar), men den Mand, hvoraf Stavnbaandets Løsning, Regerhandelens Ophævelse, Handelens Befrielse fra mangfoldige Baand fremgik, var ikke udelukkende for Bernstorff; hos Schimmelmann, Newentlauerne, Colbjørnsen levede den fremdeles, ikke mindre i Hertugen af Augustenborg, hvis Datter siden blev Thronens høie Brydelse, ja Kronprinds Frederik, som med Ungdomsvarme medvirkede til samme skjonne Diemedel, deelte disse Følelser. Der herskede i den sidste Deel af forrige Aarhundrede en stor Iver hos de høiere Stænder, for at hæve de lavere til større Frihed, Dannelselse og Velstand. Men hermed er det langt fra mig at ville sige, at hans frifindede Tænkemaade fornemmelig var bleven vakt i disse høiere Kredse, vore Skribenter udbredte den: det Bedste, hvad han læste i fremmede Sprog, indgjød ham den. Man maa endog tilstaae, at Iveren for at udbrede

Frihed og Oplysning begyndte at kjølne i de høiere Kredse, selv hos de Mand, hos hvem den forhen havde været meest levende. Hos disse, tør jeg med Sikkerhed sige, var Menneskekjærligheden og Frihedsaanden i sig selv ikke bleven ringere; men en vis mismodig Frygt havde faaet Indgang hos dem, ved de farlige Følger, de havde seet af Frihedens Misbrug. Hertil kom den Utaknemmelighed, hvormed de Skribenter, som fandt Fremgangen i Forbedringerne for langsom, eller som udpegede Feil i Regjerings Foretagender, stræbte, og stræbte ikke uden Virkning, at give Folket ringe Tanker om de Mand, hvem de første Skridt paa Forbedringens Bei skyldtes; ja disse Skribenter syntes ofte i deres Dadel ret at vogte sig for at lade noget Uds falde paa hine Mænds store Fortjenester. Vistnok er det Guds høie Fordring, at Mennesket ikke ved saadan Modgang skal lade sig affrække; men ei at tale om, at det er vanskeligt ganske at overvinde den Forstemning, som slige Indvirkninger fremkalde, betænker man maaskee ikke nok, at de Regjeringsmænd, som ville befordre Fremskridt, have mange andre, for det Bestaaende indtagne, Mænds Modstand at overvinde, og nu lammes i deres Virksomhed, naar disse Modstandere tabe den Uerbodighed, som forhen indgav dem en vis Sky, og tvertimod nu triumferende, om ei med Rette saa dog med et vist Skin, kunne paastaae at de havde havt den klogere Mening, som kun var bleven fortrængt ved de Andres Overmagt. Et saadant Visdomsskin giver mange hemmelige Tilhængere af det Gamle en, dem forhen fremmed Dristighed til at forstærke Modstandspartiet. Hertil kom endnu i hiint Tidsrum adskillige, fra ganske andre Sider tilbageværende Indvirkninger. Medens en aandrig Modstand havde reist sig mod det attende Aarhundredes altfor udelukkende Indrømmelse af Forstandens Herredomme, og medens Følelsen for Religion og Poesie havde fundet varme Talsmænd, især i Tydskland, fandt man sig ofte opfordret til at vende tilbage til Sandheder, som en falsk Forbedringssyft havde tilbageværende, endog haanet. Men denne Tilbagegang standsede

ikke ved de rette Grændser. Ligesom en Bevægelse i den ubesjælede Natur ikke ophører med den bevægende Krafts Indvirkning, men fortsætter sig, netop fordi det Billieløse ikke kan forandre sin Tilstand, saaledes skeer det ogsaa, kun med den af Tingenes Natur følgende Forskjæl, i Mennekeslægten's Udvikling. Naar de selvstændigere Aander have sat en Bevægelse i Gang, faaer denne snart en Skare af Eftersnakkere revet med sig, som blive ved i den begyndte Retning, uden at standse ved nogen Fornuftgrændse, men ofte skuffe sig selv og Andre med den Iudbildning, at de gaae frem ved Hjælp af egen iboende Kraft, endskjøndt de ikkun følge den vidtomfattende Naturlov, at det Billieløse fortsætter den det givne Retning, og ikke hemmer sin Fart ved egen Kraft. Saaledes gik det ogsaa her; Mange løb med den opnaaede Fart lige ind i Middelalderen, og forelskede sig i dens Adelsvæsen og Katholiskhed.

Denne Tænkemaade vandt en skadelig Indgang i en stor Deel af de dannede Kredse, men især i mange af de høiere, hvor den traf mange Mænd, hvis Aand ved Begivenhedernes Gang havde taget en Bending, der gjorde dem modtagssomme for en saadan ny Retning. Ikke ringe Indflydelse havde ogsaa, skjøndt paa en ganske anden Maade, Beundringen for Napoleons mægtigt og veldædig ordnende, ved Tidernes Forvirring nødvendiggjorte Selvherskervæsen.

Prinds Christian lod i sin ungdommelige Kraft ikke disse hemmende Omstændigheder bestemme hans Retning; han havde en overveiende Tilbøielighed for Friheden og Oplysningens Udbredelse. Dette viste han ved flere Leiligheder, blandt andet ved den Yndest han bar for de udmærkede Nordmænds Bestræbelser, som gik ud paa, at tilveiebringe et Universitet i deres Fødeland. Paa den Fæst, som i Anledning af dette Universitets Stiftelse holdtes her i Maret 1811, og hvorved adskillige af begge Rigers udmærkede Mænd holdt Taler, fremstod ogsaa Prindsen, og holdt med den ham egne skjonne

Anstand, klangfulde Stemme og Foredragsevne en kort men velaffattet og passende Tale, som ogsaa fandt almindeligt Bifald. Jeg, som selv med varm Deeltagelse var tilstede ved denne Fest, kunde som Vidne bekræfte dette, dersom ikke ethvert nyt Vidnesbyrd herom var ufornodent. Man kan med Rette sige, at dette var det første Skridt, hvorved Prindsen ret tildrog sig offentlig Opmærksomhed, og begyndte at nyde en mere almindelig Agt for Aand og Dannelsen. Det er os alle noksom bekjendt, hvorledes Begivenhedernes uforudseelige Gang førte Prinds Christian til at give Verden langt større Beviser paa sin Kjærlighed til Folkfrihed, og Anledning til at udrette langt større Ting for Norge, end Noget i hiin Time kunde ahne. Det kan ikke falde os ind at fremstille Sagen saaledes som om Norges fri Forfatning var udsprungen af hans Tanke: den var meget mere Frugten af Tingenes Magt, som vttrede sig under mange frifindede Nordmænds Medvirkning; men hans Deeltagelse i dette vigtige Værk var dog saadan, at det ikke var kommet saa heldigt i Stand, uden hans Agtelse for Frihed og Folkerettigheder og hans lykkelige Sands for det, som i de farefulde Dage tjente til Rigets Vel, ja til at redde det norske Folks Selvstændighed. Hertil kan endnu lægges den Ros, at det ikke var uden stor Fare for at miste sine Rettigheder som forventet Dansk Thronarving, at han vovede alt dette.

Det var i hans første Manddomsalder, at han fik Leilighed til at fremme saa stort et Værk, som dog Begivenhedernes Gang ikke tillod ham videre at sive eller uddanne. Han blev nu Gouverneur over Fyen, hvor han i en lang Række af Aar havde en Virkekreds, der vel ikke gav ham Magt til at udrette Meget, men som han dog vidste at benytte til mangesfold Gavn for Landet. Efterat have været omhvirvlet af de heftigste politiske Storme fandt han her en Rolighed, han vidstnok ikke havde ønsket, men som hos den dygtige Mand pleier at modne Tænknings og Erfaringens Frugt. Han afbrød denne Rolighed ved Reiser i Udlandet, af hvilke de betyde-

ligste faldt i Marne 1818 til 1822, en senere i 1838. Han besøgte, for største Delen i Selskab med sin beundrede Fyrstinde, de meest oplyste Lande, og stiftede der Bekjendtskab med deres Regenter og Statsmænd. Der gaves saa af Europas Regenter, med hvilke han ikke blev personlig bekjendt; selv med de to Russiske Keisere, Alexander og Mikolaus hvis Land han ikke besøgte, traf han sammen paa sine Reiser i Tyskland, og vandt deres Vennskab. Man vil vanskeligt kunne nævne nogen stor Statsmand fra den Tid, med hvem han ikke kom til at underholde sig. Det er bekjendt nok, hvorledes han af alle sine hoi Standsfæller og af de meest udmærkede Statsmænd modtoges med den største Hoiagtelse, og mindedes med endnu større end den, hvormed han modtoges. Vi ville for Dieblicket især fæste Tanken paa den Indflydelse dette maatte have paa hans Statskunst. Der kan neppe være Tvivl om, at al denne Dmgang maatte være ham hoi lærerig; men man vover neppe nogen grundløs Formodning, naar man troer at den indeholdt flere Advarseler om Forsigtighed ved Indførelsen af Forbedringer, end onskeligt havde været. Det er neppe de første Keiser, som i hoi Grad have havt denne Indflydelse — den Deel, han havde havt i de Norske Begivenheder, gjorde uden Tvivl Fyrster og regjerende Statsmænd mere tilbageholdne imod ham, medens Sagen endnu var i nogenlunde frisk Minde; men den senere Reise 1838 synes især at have havt en saadan Virkning paa ham. Staternes Etyrere møde i deres Bestræbelser saa mange Vanskeligheder, see saa hyppigt fortrædelige Folger af det Nye, de med den bedste Hensigt havde indført, have overalt saamegen Leilighed til at see de Misligheder der følge af dristige Forandringer, at de omsider dvæle altformegent derved. Den uophorlige og anstrængende Sysselsættelse med at opretholde Orden og Fasthed i det Nærværende rykker dem ofte den Fare, man udsætter sig for, ved ikke at vove de nye Fremskridt, altfor langt fra Dinene. Man tør vel med Sandhed sige, at Prinds Christian ikke derved tabte sin gamle Hjer-

lighed for frie Statsindretninger — han gav derpaa Vidnesbyrd nok, ved som Prinds at medvirke til Stænderindretningen, og som Konge at give Communalindretningerne en større Bidde, end der forud var paatænkt, ved at begunstige Offentlighed i Regjeringshandlingerne og anordne Finantsregnskabernes fuldstændige Offentlighed, ved at begunstige friere Handelslove, ved at begunstige Bestræbelserne for almindelig Bernepligt, ved at anordne Negerfriheden paa vore vestindiske Øer, og endelig ved at begynde det friere Forsatningsværk, som Døden hindrede ham i at fuldende, men som han dog i Døden gav en første Bevægelse, hvilken hans ophøiede Eftermand med fri Kjærlighed fortsætter og stræber at bringe til den hurtigst mulige Fuldendelse — men maaskee vilde han have skredet hurtigere frem i sit Værk, dersom han ikke havde tilstedet de mange, vistnok vægtfulde Advarseler, han havde modtaget af betydelige Statsmænd, en altfor stor Indflydelse paa sine Fremgangsmaader.

Jeg følte mig her opfordret til at følge den forevigeede Fyrstes Aandsgang i en af dens forskjellige Retninger; jeg vender nu tilbage i Tiden. Prinds Christian blev 1809 Præsæs for Kunstacademiet. Heri laae en ny Driveffjeder for ham til at hvsselsætte sig med de skjønne Kunster, som allerede forud vare ham kjære. Enhver som betænker i hvormange Forgreminger de skjønne Kunster udbrede sig, hvorledes de paa den ene Side berøre Digtekunst, Historie, det Skjønnes Theorie, paa den anden fordrer saa mangfoldige Færdigheder, ja i mange Maader træde i Forbund med Haandværkerne, vil let skjønne hvor rig Anledning her blev til Eftertanke og indre aandelig Fremgang for en Mand, som ikke vilde lade nogen ham betroet Styrelse være en tom Hrespost. Hertil kom, at Academiet for de skjønne Kunster har sine mange, om jeg saa tør sige, huslige og borgerlige Fornødenheder, i hvis bedste Ordning og Bevaring den høie Præsæs ikke tog liden Deel. At hans Smag for Kunsten og hans Kundskab om alle dens og dens Ørkeres Fornødenheder i høi Grad maatte

vinde ved hans Reiser, og isærdeleshed ved hans Ophold i Italien, skjønnes let. Allerede for den blot skuelystne Reisende frembyde de store Stæders Museer og Kunstværker den herligste Leilighed til Nydelse og Smagens Uddanning: er den Reisende kjender, aabner der sig endnu flere Leiligheder for ham, og saavel Kunstvenner som Kunstnere komme hans Ønsker imøde; men tænker man sig nu den Forening af Kunstfjærlighed, utrættelig Iver for at see og lære og dertil den ophoiede Stilling, som begunstigede vor Prinds, kan man let forestille sig, hvormegen Nytte han høstede af sine Reiser. Han greb paa samme ogsaa Leiligheden til at erhverve sig skjønne Kunstskatte, hvoraf vi her isærdeleshed maae nævne en herlig Samling af antike Vaser.

For hans Naturvidenskab bleve disse Reiser ikke mindre frugtbare. Omstændighederne have herom givet mig en nærmere Kundskab. Jeg har paa mine senere Reiser ofte haft Leilighed til at besøge Stæder hvor han og hans herlige Fyrstinde havde været. Foruden de Følelser, det ophoiede Pærs Skjønhed, Aandsdannelse og elskværdige Adfærd havde indgydet, talte man med Beundring om den Indsigt, Prinds Christian havde lagt for Dagen, naar han besøgte Museerne. Det har ikke undgaaet min Eftertanke, at Mandens ophoiede Stilling hist og her kan have haft nogen Indflydelse paa Styrken af det Udtryk, Berømmelsen erholdt; men med Sikkerhed kunde jeg sige mig selv, at hans Kundskaber ikke mindre end hans andre ædle Egenskaber havde vundet oprigtig Hviagtelse. Paa disse Reiser fandt han tidt Anledning til at gjøre Erhvervelser for sine naturvidenskabelige Museer; ofte greb han ogsaa med fyrstelig Gavn-mildhed Leiligheden, til at berige fremmede Samlinger med Gjenstande, som de savnede. Hans Reiser satte ham ogsaa i varig Forbindelse med mange Lærde, hvoriblandt jeg blot vil nævne Cuvier, Arago, Davy, Humboldt, Brogniart. I Neapel gav et Udbrud af Besuv ham Anledning til selv at anstille Undersøgelser paa Stedet, hvilke han meddeelte

i en Afhandling, som oplæstes i det Neapolitaniske Videnskabernes Selskab og indrykkedes i dets Skrifter.

Bed hans Hjemkomst 1822 fra de store Udenlandsreiser maae vi sætte et nyt Hovedaffnit i hans Liv. Han havde nu til den høie Dannelselse, han allerede medbragte til Reiserne, føiet den, som disse kunne give den velforberedte, Tiden og Leiligheden velbenyttende, af Lykken begunstigede Mand. Det vil ikke være tjenligt for vor Hensigt at dele vor Fremstilling med Hensyn paa de to Tidsrum, da han nu levede iblandt os, først som Prinds og siden som Konge; thi han viste i al denne Tid de samme Egenskaber; og vi vilde nodes til idelige Gjentakelser, dersom vi, paa Grund af de vistnok betydelige Forskjelligheder, de tvende Stillinger medførte, vilde dele vor Fremstilling. Hans Hofholdning udmærkede sig, baade medens han levede som Prinds og da han var bleven Konge, ved det Præg af Skjønhedsfands, Ordet taget i dets videste Betydning, som ikke kunde undgaae selv den slygtigste Jagttager. Man har ofte betegnet dette som Følge af Pragtlyst; men dersom man vil skjælné, som man bør, mellem Pragtlyst og Præget af Skjønhedsfands, maa Dadelen enten aldeles bortfalde eller dog blive til en Tvivlsagenstand. Pragtlysten yttre sig deri, at det Glimrende og Kostbare søges, for at overgaae andre Mennecker, hvilket ikke let kan tænkes uden Odselhed: hvorimod Lysten til at leve i en skjøn Omgivelse — naagtet den vistnok ikke kan tilfredsstilles uden Omkostninger — kan være forenet med Husholderiskhed; og det var den i det Hele taget hos vor bortkaldte Konge. Man kan endog sige, at han ihenseende til Bopæl var noisom. Hans Sommeropholdssted, Sorgenfri, som han elskede baade ifølge Ungdomsminder og for dets skjønne Omegn, var egentlig for lidet for en Fyrste, endfige for en Konge. Det Ballads, han som Prinds havde beboet her i Kjobenhavn, foretrak han som Konge for det langt større og pragtfuldere Christiansborg, som han kun benyttede ved nogle faa større Fester. Selv hans Taffel, som Mange, skuffede ved falske

Sammenligninger, dadelde for Overdaadighed, troer jeg, at man med Uret har tillagt denne Egenskab. Det var ikke ved Overdaadighed, at det udmærkede sig — der fandtes ofte ligesaa rigtbesatte Taffeler hos store Godseiere eller store Handelsmænd — men ved at forene hvad der tilfredsstiller saavel Skjonhedsfandsen som Smagen i Ordets lavere Betbdening. Den skarpe indvortes, om jeg saa maa sige aandige Sands staaer ordentligviis i Forbindelse med skarpe udvortes Sandser, og den sammenstemmende Tilfredsstillelse af de herpaa grundede Fordringer, maa ikke sættes ved Siden af en raa Sandseligheds Mydelyst. Store Taffler, hvortil Mange vare indbudne, gav han ikke saa hyppigt som hans ved sin Tarvelighed og store Maadehold udmærkede Forgænger, og kun disse var det, man kunde kalde rigt besatte; men med Billighed kunde man ikke kalde dem odsle; hans daglige Taffel, hvortil ikkun Faa indbødes, var paa ingen Maade mere rigt besat, end man ellers finder det i andre store Huse, ved lige Antal af Gjester.

Sit skjonne og indtagende Hjem søgte han at besjæle ved flittigt at samle hos sig Mænd af udmærkede aandelige Fortrin. Jeg vil kun opholde mig lidet ved de store Taffelselskaber, eller de endnu langt talrigere Aftenselskaber, hvor det Giendommelige mindre fremtræder. Man fandt dog i disse større Kredse Leilighed til at beundre hans sjældne Gave til at føre de forskjelligste Samtaler, som ved saadanne Leiligheder maae være saa korte og verle mellem Saamange. Denne Følelse sammensmeltede derhos med det Indtryk, man modtog af hans mandige Skjonhed og ædle Anstand. Lad mig føie til, for at man ikke skal føle et Savn i Mindet af disse skjonne Sammenkomster, at det Indtryk, man modtog af Kongens Personlighed, ligesom fordobledes idet man ved hans Side saae den elskede Dronning, som ikke blot ved sin Skjonhed, men ogsaa ved sin høie Bert og sin ædle Anstand syntes skabt for ham og for Thronen. De store Aftenselskaber forskjønnes næsten altid ved Musik.

Vore fornemste indenlandske Sængere og Musikkunstnere havde her Veilighed til at kappes med de berømteste udenlandske, og Selskabet havde herved en herlig Nydelse. I de mindre Selskaber, som Christian den ottende enten som Prinds eller som Konge samlede om sig, fremtraadte hans Personlighed fuldstændigere i al sin Eiendommelighed. Meddelelsen var her naturligviis friere og mere indholdsrig. Man saae der Videnskabsmænd, Kunstnere, udmærkede Embedsmænd, blandede med de Fornemste af Hoffets Medlemmer. Berømte Fremmede bleve ordentligviis indbudne til hans Hof, og med dem saadanne Mænd, med hvem det maatte være dem kjærest at træffe sammen. Selskabet fik sin Eenhed ved den Maade, hvorpaa Fyrste og Fyrstinde viste sig som Bært og som Bærtinde. Det var ikke blot med Hensyn paa Samtalen, at dette gjaldte; ofte bidroge mærkværdige Gjenstande til at give Selskabet et Foreningspunkt: snart var der et nyt Kunstværk at see, snart førte han Selskabet ind i sin skjøne Samling af antike Vaser, undertiden, naar det især var Naturforskere der vare indbudne, førte han dem ind i sin kostbare Samling af Mineralier og Conchylier; overalt var han selv den kyndige Veiviser. Paa Landet førte han ofte sine Gjæster ud i den skjøne Omegn. Fremmede Gjæster førte han undertiden tilbøgs temmelig langt omkring, for at vise dem de skjønneste Steder.

I de mindre Aftenselskaber forelæste vore fornemste Digtere deres Værker, ofte førend disse endnu vare bekjendtgjorte; og Digteren fandt sig ikke blot belønnet ved den Ære, at foredrage sit Værk i en saadan Kreds, men ogsaa ved den Opmærksomhed, hvormed han hørtes, og den Skjønsonhed, hvormed Bifaldet gaves.

I Hoffets mindre Kreds fandt ogsaa andre Meddelelser Sted, blandt andet Fremvisningen af nye Forsøg.

Man bør vistnok ikke nægte, at Christian den ottende havde nogen Forkjærlighed for det Aristokratiske; men det fortjener at fremhæves, at denne Tænkemaade var langt fra at have taget et indsnævrende Herre-

domme hos ham. Alle Arter af Fortjenester trak han til sig, og en høi Rang agtede han ikke fornøden til at give en Mand Udgang til Hoffet; man saae nu og da Mænd uden enten Fødselsrang eller endog nogensohelst Titel indførte i hans Kreds.

Blandt Exemplerne paa, at han vidste at tilside sætte vedtagne Høihedsformer for ædlere Hensigter, fortjener det maaskee at anføres, at han som Prinds i nogle Aar flittigt besøgte de Forelæsninger, jeg pleier maanedlig at holde over de nyeste Opdagelser, og som da, ligesaavel som det endnu skeer, besøgtes af de forskjelligste Klasser, og hvor selv Haandværkslærlingen kan tage Plads paa Bænk med Mesteren, med Embedsmanden, med Studenten. I denne Tilhørerkreds sad ogsaa Prindsen. Jeg troer, at han ikke hertil bestemtes ene ved Foredragets Indhold, som han vel vidste, jeg ellers var beredt til at meddele ham, men at han tillige vilde give et udvortes Beviis paa sin Kjærlighed til Videnskaben, i den Overbeviisning, at saadant ikke kan være uden gavnlig Virkning.

Det viste sig allerede for hans Thronbestigelse, at hans Kjærlighed til Naturvidenskaben, Poesien og Kunsten ikke havde hindret ham fra at erhverve sig en stor Færdighed i Forretninger og disses Styrelse. De, der have haft Leilighed til herom at gjøre Erfaringer, vidste det allerede længe; under hans Regjering blev det almindeligt bekjendt. Vi selv havde inden for vort Selskab seet ham lede Forhandlingerne med en saadan Indsigt og Sands for det Rette, at han derved maatte vinde Høiagtelse, om hans Stilling i Samfundet end slet ikke toges i Betragtning. Blandt de Virkninger, hans høie og mangesidige Dannelse havde i hans Kongeadfærd, fortjener det at nævnes, at han aldrig unddrog nogen Embedsmand sin Bevaagenhed for frimodig Modsigelses Skyld. Han kunde vel viebliffeligt yttre sin Utilfredshed dermed — det hændte vel ogsaa som oftest, at det ikke lykkedes Modsigeren at opnaae nogen Meningsforan-

dring hos Kongen, — men ubehagelige Følger havde man ikke at vente af sin Driftighed.

Det er bekjendt at Fleerheden, førend Christian den ottende kom paa Thronen, meente om ham, at han vilde skye de vidtloftige Regentarbejder, og meest overlade sig til tomme Livsnydelser. Denne Mening, som ingenlunde deelttes af dem, der kjendte ham, blev snart gjendrevet ved hans Kongeliv. Man fik Veilighed nok til at erfare, at han ikke vilde unddrage nogen Regjeringsgreen sin Opmærksomhed. Han fandtes utrættelig i at gjøre sig bekjendt med Sagerne, og han indlød sig med Sagkundskab endog i disses særegne Enkeltheder. Maaſkee turde man sige, at han heri gik forvidt, og hindrede sig selv i at nyde den Ro, som fordres til at overveie Rigets store og vidtudſeende Anliggender; men det være mig tilladt, uden at ville afgjøre Noget imod en ſaadan Paastand, at bemærke, at hans Iver ikke ſavnede ſine betydelige Virkninger. Hans Arbeidsomhed underſtøttedes ved en beundringsværdig Lethed i at finde Hovedindholdet af et gjennemlæst Papir. Man ſaae ham ofte gjennemløbe en overrakt Beretning ſtrar ved Modtagelſen, og i en utrolig kort Tid at have opfattet dens Indhold ſaaledes, at han med fuld Sagkundskab kunde tale derom.

Det er bekjendt nok, men det fortjener dog høiligt at fremhæves, at hans Regentvirksomhed var fri for den Gensidighed, hvortil nu og da Regenter hengive sig, naar de i deres Ungdom meget have ſyſſeſat ſig med nogen Kunſt eller Videndiſkab. Uagtet han med udmærket Held havde anvendt megen Tid paa Naturvidendiſkaben, kan man ingenlunde ſige, at han ſom Konge fortrinſviis begunſtigede den; han ſkjænkede den ſin kongelige Forſorg paa ſamme Maade ſom andre vigtige Anliggender. Ligeſaa forholdt det ſig ogſaa med Kunſten. Det har endogsaa vaakt mangan Klage, at han ikke begunſtigede diſſe hans gamle Yndlingsgjendiſtande nok; men jeg troer dog, at man bør agte den Huſholderiſhed, ſom

han i disse Sager viste, og som hængte sammen med hans ligesaa vigtige som heldbringende Iver, for at sætte Statens Pengevæsen i en god Forfatning.

Idet jeg vil slutte dette Mindekrift staaer jeg i et ganske nyt Tidsrum, ikke blot for vort elskede Danmark, men for hele Europa, ja man kan sige for hele Menneskeslægten. Den Tid, hvori jeg udarbejdede dette Mindekrift, var en ganske anden end den nærværende. Vel sandt, at den Frihedsaaend, som nu saa mægtigt aabenbarer sig, levede i alle fremstræbende Mænd, fordrede og haabede store Forbedringer. Selv iblandt dem, som stræbte paa en Maade at tilbageholde den, efter deres Mening altfor iilsomme Fremstræben, gaves der Mange, som vilde det samme Maal for Menneskesamfundets Udvikling, men ikkun gave Hensynene paa de Fæder, der kunde ledsage hvert Skridt en større Vægt — men nu da Frihedsaaenden har legemliggjort sig saa pludseligt, saa omgribende, paa eengang saa lovende, og saa faretruende — nu, siger jeg, vil man fordre at der skulde have været gjort denne Aand større Indrømmelser; men langt fra at gøre mig skyldig i den Usandhed, der vilde ligge i en Omdannelse af min Fremstilling med saadanne Hensyn, vil jeg tvertimod slutte saaledes, som jeg fra først af havde foresat mig, og sige, hans dannede og om frie Forfatningers Nødvendighed oplyste Aand hittede sig ogsaa i hans Regjering. Vel troede vi, at han i Udførelsen gik altfor langsomt frem; men det kunne vi dog ikke nægte, at den Konge, som i en Regjeringstid af ikkun 7 Aar har indført saamange Folkeaanden oplivende Indretninger, som vi allerede have nævnt, og forberedt endnu større, — han har ogsaa vist, at han som Konge ikke havde glemt den Agt for Frihed og Menneskerettigheder, hvorpaa han tidligere havde givet Beviser. Finde vi, at alt dette ikke var nok for vor betydningsfulde Tidsalders store Fordringer, saa lader os dog tilstaae, at det, seet fra det Stæde, hvorpaa næsten alle Regjeringer nylig stode, ikke var lidet. Nu medens Mændernes mægtige

Bevægelse vil være mindre skaansom i sine Fordringer, vover jeg den Modfordring, at man ved at bedømme ham ikke bør glemme at sammenligne ham med Tidsalderens andre Konger. Kan han ikke indskyde sig under en Domstol af sine Ligemænd, lad ham dog dommes med sine Ligemænd, og det vil da vise sig, om han ikke ved Kongefærd staaer med ligestaaemegen Ære iblandt dem, som ved Indsigter og Danielse.

Oplysninger om høifalig Kong Christian den Ottendes particulære archæologiske Cabinet.*)

Den tidlig hos den afdøde Konge vakte Sands for Kunstfjønhed, der næredes ved hans Stilling som Kunstacademiets Præsident, hvortil han allerede i Aaret 1808 valgtes, udviklede sig endmere under hans Reiser i Europa og henvendte sig under Opholdet i Italien naturligen med særegen Interesse til den antike Kunsts hyperlige Levninger. Under Beskuel- sen af Italiens rige Museer, medens Prinds Christian selv saae nye Skatte ved Udgravninger at fremdrages af Jordens Skjød, opstod hos ham den Tanke af den her fremtrædende Rigdom at hjemføre til det i denne Retning forholdsviis fattige Fædreland en Række af antike Kunstgjenstande og andre Oldtidslevninger, der kunde yde baade Besidderen og Andre Ny- delse og Belæring. Prindsen tilkjøbte sig den Erkebiskoppen af Tarent, Monsignore Capece Latro, tilhørende Samling af græske og romerske Old- sager mod en aarlig Livrente af 1,600 Rbd. til dens hidtilværende Eier, en dengang 78aarig Olding der opnaaede en Alder af 93 Aar. Samlin- gen indeholdt flere skjønne, tildeels allerede i mindre archæologiske Afhand- linger beskrevne, græske og sicilianske Vaser, Sculpturer i Marmor (hvor- iblandt Buste af romerske Keisere) og i brændt Leer, Bronzearbejder og

*) Grundede paa velvillige Meddelelser af Cabinetets Directeur, Hr. Kammerherre, Commandeureapitain Falbe.

antike Leerkar, samt et lidet, udvalgt Antal af græske Monter*). Den forøgedes endnu under Opholdet i Neapel og paa Sicilien ved Udbyttet af en under Prindsens egen Ledning foretagen Udgravning af en antik Grav mellem Ruinerne af det gamle Cumæ**) og ved skjønsoomt Indkjøb af store græske Vaser og endeel værdifulde sicilianske Monter. Det Hele hjemførtes til Kjøbenhavn i Maret 1826 paa en dansk Orlogsbbrig.

For Ankomsten til Italien havde Prindsen i Schweiz kjøbt en Samling af omtrent 500 Medailler og Monter fra den franke Revolutions og Keiserdommets Tid, der blev Stammen for en siden anlagt Samling af Monter og Medailler fra Christian den Ottendes Levetid, især af Monter og Skuepenge, slagne under de forskjellige Revolutioner i de europæiske Stater efter 1789, hvilken Samling nu udgjør omtrent 2000 Stykker. Efter sin Fader havde Prinds Christian arvet en liden Samling af romerske Familie- og Keisermonter, der nu som en særegen Række forenedes med det Dvrigte. I Maret 1828 overdrog Prindsen daværende Capitain og Generalconsul i Tunis, nuværende Kammerherre Falbe, der en Tid lang opholdt sig i Kjøbenhavn, at ordne Monterne og forfatte Catalog derover, samt at fuldføre en af Prindsen selv paabegyndt og diceret Fortegnelse over den keramographiske Samling, d. e. Samlingen af de med Malerier forsynede antike Vaser og Leerkar, som dengang bestod af henved 500 Numere, hvoraf 3 à 400 havde tilhørt Capece Patro. Ligesom allerede dengang forskjellige Rækker af Montsamlingen kunde beriges ved Stykker, som Falbe havde havt Leilighed til at erhverve, saaledes gave Falbes senere Reiser og Ophold i Frankrig, Italien, Afrika og Grækenland gjentagne Anledninger til betydelige Forøgelse, der hjem-

---

*) Beskrivelse af Avellino i hans Skrift: *Italiae Veteris Numismata*.

**) S. Gargiuli: *Maniera di rinvenire gli antichi sepolchri*. Napoli.

bragtes fra Paris og Genua 1830, fra Afrika 1832 og 1840, fra Grækenland, Italien og Paris 1835. Montsamlingen deler sig efter disse og andre Erhvervelser i følgende Rækker: a) Spaniens, Galliens, Italiens, Siciliens, Nord-Afrikas græske, puniske, celtiberiske og romerske Monter; b) en liden Række Monter fra det gamle Grækenland og dets asiatiske Colonier (disse to Rækker, tilsammen paa 3 à 4000 Stykker); c) en liden Samling romerske og en smuk Række byzantinske Monter; d) nogle ældre og nyere danske Monter og Medailler; e) Medailler og Monter for Kong Christian den Ottendes Levetid, begyndende fra den franske Revolution 1789 (1500 à 2000). Da Livrenten til Erkebiskoppen af Tarrent ophørte, blev der begyndt paa ogsaa at udvide den keramographiske Samling, hvorved Prindsen ligeledes benyttede Kammerherre Falbes Tjeneste, der allerede i Maret 1837 gjorde adskillige Indkjøb af større Vascer, som hjemsendtes. Efterat Prindsen havde bestøget Thronen, anvistes aarlig en Sum af 1000 Rbd. til ved Kjøb at forøge det archaeologiske Cabinet, der var opstillet i Hs. Majestæts Palais umiddelbart ved og imellem hans egne daglige Værelser og under Hs. Majestæts vedvarende Tilsyn og Deeltagelse bestyredes af Kammerherre Falbe som Directeur. Foruden de to Hovedbestanddele, Montsamlingen og de antike malede Vascer og Leerkar, indeholdt det baade i dets Grundlag og optog ved senere Erhvervelse (Kjøb og Gaver) i sig forskjellige andre ved kunstnerisk eller antiqvarisk-historisk Interesse beslægtede Gjenstande, saasom græske og romerske Glas- og Leerkar, Sculpturarbejder i Marmor, Metalarbejder, Terracottaer, nogle ægyptiske, asiatiske og amerikanske Oldsager, nordiske Oldsager og nogle Rækker Afstøbninger af kunsthistorisk mærkelige Gemmer og Monter. Foruden den nævnte aarlige Sum anvendtes i Løbet af den høifalige Konges 7 Regjeringsaar omtrent 3000 Rbd. til ekstraordinære Indkjøb. Herved havde Samlingen af malede Vascer og Leerkar

vundet en Rigdom, der fremkaldte Tanken om at udgive et Værk derover, hvori det Vigtige deraf skulde meddeles i Afbildninger og forklares. Arbeidet paa dette Pragtværk var allerede begyndt i forrige Aar og første Halvdeel tilsigtedes udgivet i indeværende Aar, medens det tillige var bestemt, at Samlingen inden Udgivelsen af den anden Halvdeel skulde forøges ved Anvendelsen af alle Cabinetkets Midler til Indkjøb for 1848 og 1849 og af et extraordinært Tilskud af 2,500 Rbd. — I det af Kammerherre Falbe forberedede Værk over de nordafrikanske Oldtidsmonter, hvoraf en Deel skulde have været udgivet iaar, hvis ikke Hs. Majestæts Christian den Ottendes Død havde medført en Standsning, vil Indholdet af en af Cabinetkets interessanteste Montrækker blive meddeelt.

Foruden ved Kjob modtog Cabinettet stundom Tilvært ved Forærin-ger. Den kongelige Ciers ophoiede Gemalinde maa nævnes iblandt dem, der have glædet ham ved at skænke flere Stykker af betydelig Værd, navnlig skjonne Vasar. Af andre Gaver kan som Exempel anføres fra de to sidste Aar, at Kong Louis Philip af Frankrig i 1846 med Hertug Decazes oversendte alle de i hans Regjeringstid slagne Medailler, som Cabinettet endnu ikke havde (een i Guld, omtrent 70 store Sølvmedailler, flere i Bronze); at Hr. Campana i Rom tilstillede Cabinettet 6 skjonne græske Vasar og ligesaamange Basreliefs i Terracotta, og at Generalconsul Menner von Oesterreicher i Triest gjorde en Foræring af et Par skjonne nolanke Vasar, antike Glaskar samt Monter.

Det paa den her antydede Maade efterhaanden tilblevne Cabinet havde, som det fremgaaer af det Sagte, sit Udspring i den afdøde Konges personlige Interesse og vidnede i dets Tilvært om dennes Bedvaren ligesom i dets væsentlige Indhold om en dannet Smag og en af Indsigt ledet Plan. Det skænkede sin høie Cier som Prinds en ofte søgt aandelig Nydelse i Beskuelsen af skjonne Former, i Dvalen ved fjerne Tiders

Liv og Forestillinger og Kunstens Udviklingsgang, og selv da Regjeringsforretningerne, varetagne i det Omfang og med den Alvor, hvormed de varetoges af den afdøde Konge, berøvede ham Leilighed til paa den Maade, som før, at sysselsætte sig med Cabinettet, søgte han dog i kortere og længere Dieblikke Forfriskning deri og anviste med kjerlig Omhu Midlerne til dets Forøgelse i den engang anlagte Retning.

Cabinetkets Indhold vil efter den kongelige Giers Død sandsynligviis deelviis blive indlemmet i de forskjellige offentlige kongelige Museer og Samlinger, hvormed det er beslagtet.

Oplysninger om høifalig Kong Christian den Ottendes naturhistoriske Samlinger.

Vor afdøde Konges særegne Interesse for Naturvidenskabernes Studium viste sig iblandt andet ogsaa ved den Iver, hvormed han Selv samlede eller ved Andre lod samle hvad der af naturvidenskabelige Gjenstande kunde tilveiebringes, og Grunden hvorfor han indskrænkede disse Samlinger til Mineralriget, til Conchylier og Zoophyter maa deels søges i de Hindringer, som Mangel paa Plads og Bænkkeligheder med Hensyn til Conservationen frembragte, deels i den Sammenhæng, hvori disse Grene af Naturhistorien staae til Geologien, ikke derimod i Mangel paa Interesse for de øvrige Afdelinger af Naturhistorien. Uden her at ville gaae ind paa Detaillen af disse Samlingers Omfang og videnskabelige Værd, der vil findes i Oplysningerne om de enkelte Samlinger af medundertegnede Steenstrup for den zoologiske, og Oluffen for den mineralogiske Afdeling, ønske vi her ikkun at omtale et Forhold, der var fælles for alle den høifalige Konges naturhistoriske Samlinger, vi mene hans Bestræbelser for, at disse Samlinger skulde komme til Nytte. Fremmede naturvidenskabelige Rejsende fandt altid den største Beredvillighed med Hensyn til Afdgangen til Samlingerne, og naar de erholdt Audients hos Christian den Ottende opfordrede han dem gjerne personligen til at besøge Museet.

Denne Liberalitet er ogsaa hyppigen bleven benyttet, og meget faa af de naturvidenskabelige Rejsende, som i de sidste 25 Aar have besøgt Kjøbenhavn, have forsomt at gjøre sig bekendt med de Skatte, som fandtes i Kabinettet, medens Enkelte, som f. Ex. den berømte Geognost Whell opholdt sig her i længere Tid for at kunne studere i Samlingerne selv. Den samme Velvillie fandt ogsaa indenlandske Videnskabsmænd, og vor afdøde Konge var for Alvor betænkt paa, ved store Bærker, udstyrede paa en Maade som var den Kongelige Kjender og hans Samlinger værdig, at gjøre deres vigtigste Indhold tilgængeligt for hele den videnskabelige Verden. Opdagedes der Noget her i Landet, som lovede et Udbytte af naturvidenskabelig Interesse, sendte han gjerne paa sin particulaire Bekostning en eller anden Videnskabsmand til dets Undersøgelse; Enhver af de Under tegnede har havt saadanne Gverv at udføre, og med Hensyn til det materielle Udbytte seirede Kongens videnskabelige Mand over hans Samlerlyst, og han tillod gjerne, at det maatte nedlægges i andre offentlige Samlinger, naar det ikkun kom til offentlig Kundskab og videnskabelig Benyttelse.

G. Forchhammer.   J. Steenstrup.   L. Oluffen.

Oplysninger om høifalig Kong Christian den Ottendes particulair mineralogiske Cabinet.

Den Interesse for Mineralogien, der i Slutningen af forrige Aarhundrede var saa almindelig i Kjøbenhavn, har sikkert ikke været uden Indflydelse, da Hs. Kongl. Høihed Arveprinds Frederik, der allerede tidligere havde viist, hvor vigtig han ansaae denne Videnskab for at være, optog den i Planen for den Underviisning, som Høifalig Kongen har modtaget i sin tidlige Ungdom. Hs. Kongl. Høihed eiede dengang en Mineraliesamling, rimeligviis kjøbt af Sekretair Diener fra Harzen, der tidligere havde levet som Mineraliehandler i Kjøbenhavn; med den blev Abildgaards ældre Samling, der kjøbtes i Sommeren 1793, forenet, og saaledes opstod en Mineraliesamling, som skulde tjene til Underviisning for den dengang syvaarige Prinds, og som, forøget ved Anskaffelse af mange enkelte Stykker, tilsidst bestod af henimod 3000 Numere. Vel blev denne Samling aldeles ødelagt ved den Brand, som den 26de Februar 1794 fortærede Christiansborg Slot; men Intet blev forsømt for at erstatte dette Tab, og deels ved Kjøb deels ved Bytning lykkedes det ogsaa i en forholdsviis kort Tid at tilveiebringe en ny Samling. Af en Fortegnelse over Hs. Majestæts Naturaliekabinet, skreven af H. J. Holten, rimeligviis ved Begyndelsen af dette Aarhundrede, sees, at Mineraliesamlingen dengang

bestod af 2,300 Stykker foruden Bjergarter. De fleste af disse Stykker hidrørte fra den Samling, som Hs. Kongl. Høih. Arveprindsen havde kjøbt af Statsraad Tyge Nothe, og som især var rig paa Mineralier fra Færøerne, Island, Sachsen og Harzen; endeel spanske og sydamerikanske Mineralier vare kjøbte af Abildgaard; de norske leverede af Mineraliehandlere; enkelte Sager forærede, og deriblandt nogle af Enkedronning Juliane Marie. Saaledes var Grunden da bleven lagt til den Samling, af hvis Udvidelse og nærværende Beskaffenhed vi skulle forsøge at give et almindeligt Omrids.

Denne ældre Samling har neppe i de første Aar efter sin Dannelse modtaget nogen betydelig Tilvært, og i de stormfulde Aaringer, der senere paafulgte, maaskee ikke altid staaet under det behørigt Tilsyn; men, da de tilbagevendte roligere Tider havde medbragt større Frihed til videnskabelige Beskæftigelser, blev den, i længere Tid kun lidet paaagtede, Samling en Gjenstand for dens ophøiede Eiers omhyggelige Forsorg. Det blev overdraget til Grev Vargas Bedemar at udføre en Conservators Pligter ved den; at redde hvad der endnu var forhaanden, ordne Samlingen og ved Anskaffelse af nye Sager at fuldstændiggjøre den, blev den Opgave, ved hvis Løsning han blev understøttet med fyrstelig Mundhed. For den Sver, hvormed Grev Vargas har arbejdet for Samlingens Forøgelse i den lange Arrække, hvori han havde Tilsynet med den, taler tilstrækkeligt dens nærværende Storrelse; men det er et Savn, som vi føle ved den historiske Fremstilling af dens Tilvært, at han, ved Siden af dette Vidnesbyrd om sin Virksomhed, har anseet andre Efterretninger om denne for u væsentlige. De Oplysninger, der haves om de enkelte Acquisitioner, ere kun faa og ufuldstændige; endog de originale, i Udtryk og Indhold rigtig nok ofte mangelfulde, Etiquetter ved de Stykker, han ikke selv havde samlet paa sine Reiser, bleve lige til 1835 ombyttede med andre, der vare affattede i Videnskabens mere bestemte Sprog. Det er derfor allerede

vanskeligt at angive, hvormeget der af hiin ældre Samling endnu forefindes i den particulaire Mineraliesamling; imidlertid er der Grund til at antage, at Antallet af de endnu opbevarede Stykker ingenlunde er ubetydeligt, og vi tage neppe fejl i at formode, at alle Stykkerne fra Chili, en stor Deel af de spanske og sachsiske, og nogle enkelte islandske og sibiriske Mineralier hidrøre fra Samlingens første Anlæg. Ligesom vi ikke kunne have nogen tydelig Forestilling om Samlingens daværende Tilstand, saaledes maae de Efterretninger, vi kunne meddele om dens Forøgelse i den paafølgende Tid, ogsaa blive meget mangelfulde; angaaende flere, selv angaaende enkelte af de større, Acquisitioner have vi ikkun havt ældre mundtlige Meddelelser, og om saadanne see vi os ikke istand til med Visshed at sige Noget med Hensyn til deres Størrelse, Bessaffenhed eller Tiden, da de bleve indlemmede i Samlingen.

Christian den Ottende, der selv var i Besiddelse af de fornødne Kundskaber, benyttede enhver Leilighed, der tilbød sig, til personlig at virke for Samlingens Berigelse. Et betydeligt Antal Stykker og deriblandt nogle, der ere Samlingens største Prædelsler, skyldes saaledes til de Forbindelser, som Kongen selv havde knyttet med fremmede Naturforskere, eller høre til de Acquisitioner, som Kongen bragte hjem fra sine Reiser. Der opbevares saaledes enkelte Stykker, der hidrøre fra Kongens Reise i det nordlige Tydskland i Aaret 1803, fra hans Ophold i Norge, og ligeledes fra den Reise, som han foretog i Tydskland i Sommeren 1838; men langt vigtigere var det mineralogiske Udbytte af den Reise, som Hs. Majestæt foretog i Aarene 1819—22 til Tydskland, Schweiz, Italien, Frankrig og England. Overalt hvor Hs. Majestæt kom hen, besaae han de vigtigste Mineraliesamlinger, og stiftede Bekjendtskab med de berømteste Mineraloger, og, jo mere overraskede disse bleve ved i en Fyrste at træffe en Kjenner af deres Videnskab, desto større Beredvillighed viste de til at virke for Opnaaelsen af de videnskabelige Diemed med denne Reise. Derfor kunde

Hs. Majestæt, understøttet ved Fremmedes Medvirken, foretage betydelige Jndsamlinger i alle de, i mineralogisk Henseende interessante, Egne, som han besøgte, og de til Hjemmet affendte Samlinger bleve saaledes især rige paa Mineralier fra Böhmen, Tyrol, Schweiz og Besuv. Franske og engelske Sager manglede heller ikke i disse Sendinger, og desforuden havde Hs. Majestæt i Neapel og London havt Veilighed til at anskaffe værdifulde Stykker af sicilianske og nordamerikanske Mineralier.

Vi have omtalt, at Samlingens Forøgelse var en stadig Gjenstand for dens Bestyrers, Grev Vargas Bedemars, Omsorg, og tager man Hensyn til Antallet af de, ved ham erhvervede, Stykker, maa det tilfulde erkjendes, at hans Bestræbelser havde et lykkeligt Resultat. Han stod i Forbindelse med de vigtigste Mineraliehandlere, og forskaffede Samlingen deels ved Kjøb deels ved Bortbytning af dens Doubletter en betydelig Tilvært; et stadigt Bytningsforhold til en eller anden af de vigtigere europæiske Mineraliesamlinger har derimod ikke fundet Sted. En væsentlig Deel af hans Virksomhed bestod i de Jndsamlinger, som han, ofte begunstiget med Reiseunderstøttelse, blev sat istand til at foretage i interessante Egne. Ifølge en af ham selv meddeelt Notice, der opbevares ved Ordens-Capitulets-Contoir, har han, siden han blev ansat ved Samlingen, foretaget sex betydelige Reiser: til Færøerne, til England, Skotland og Irland; til Sverrig, Finland og Esthland; til Sverrig, Finland og Russland; til Sachsen, Böhmen, Østerrig, Schweiz og Frankrig (i 1831); til Madeira, de Azoriske og Canariske Der, Spanien og Portugal (1835—39). Det var især under hans Ophold paa Færøerne, i Skotland, og paa den anden Reise til Finland, at han gjorde store mineralogiske Jndsamlinger, ligesom den i Aarene 1835—39 udførte Reise fortrinnsviis skjænkede ham et betydeligt geologisk Udbytte. Et betydeligt Antal Stykker, og deriblandt ikke faa fortrinlige, skylde saaledes hans Virksom-

hed; men, da han bestræbte sig for at give Samlingen Fuldstændighed i geographisk Henseende, ved saa vidt muligt at have alle Findesteder for ethvert Mineral repræsenterede i den, maatte dette nødvendig fore til, at mange Stykker optoges i den, som vel havde kunnet finde Plads i en local-geographisk Samling; men som vare for lidt karakteristiske, til at de burde findes i en almindelig systematisk Samling.

Allerede i 1814 har Sir Charles Giesecke meddeelt Samlingen en Suite af grønlandske Mineralier, samlede mellem den 68de og den 76de Grad n. Br., og senere i 1818 to lignende fra Landet mellem den 60de og den 67de Grad n. Br., tilsammentagne 447 Stykker. Disse Samlinger vare i deres Beskaffenhed ikke væsentlig forskjellige fra dem, som saa mange Mineralie-Cabinetter modtog fra Giesecke som Frugter af hans Ophold i Grønland. De indeholdt rigtig nok Adskilligt, der paa den Tid var nyt og interessant, ligesom ogsaa deres Vigtighed for Grønlands mineralogiske Geographie ikke kan miskjendes; men paa den anden Side fandtes der ikke saa mange Stykker i dem, der vare for ubetydelige, til at de burde have været optagne i dem, eller for lidt karakteristiske, til at de kunde nærmere undersøges, ligesom ogsaa i det Hele taget Stykkernes ydre Beskaffenhed lod Meget tilbage at ønske.

Vi maae fremdeles omtale, at Hs. Majestæt omtrent i 1825 kjøbte en Mineraliesamling af Major Petersen, som tidligere havde levet i Regensburg som Gouverneur for en Prinds af Huset Thurn og Taxis. Efter at have opgivet denne Post tilbragte Petersen flere Aar paa udstrakte Reiser i Europa, paa hvilke han forøgede en allerede tidligere grundlagt Samling, saa at den tilsidst bestod af over 6000 Stykker. Om det har været den hele Samling, eller kun en Deel af den, som Kongen kjøbte, er nu ubekjendt. Stykkerne, som endnu ere kjendelige ved paahæftede Numere, ere kun af en lille Format, og, uagtet der ikke findes Sjeldenheder iblandt dem, i Almindelighed godt valgte. Det synes, at denne Sam-

ling især har været rig paa Mineralier fra Dauphiné, Schweiz og Tyrol.

Den vigtigste Berigelse, som den particulaire Mineraliesamling nogensinde har faaet, saavel med Hensyn til Stykkernes Antal, som til deres Værd, erholdt den i Efteraaret 1839, da Hans Majestæt kjøbte den af Conferentsraad og Deputeret i Cancelliet P. J. Monrad efterladte Samling. Allerede i Slutningen af forrige Aarhundrede havde Monrad begyndt at anlægge en Samling, og senere, under gunstige Forhold og med stor Iver, arbejdet paa dens Forøgelse. Ved hans Død i 1834 bestod den af 8—9000 Stykker, henhørende til fem Afdelinger: en systematisk Samling, en Krystalsamling, en Samling af Stykker i stor Format, en geographisk Samling af grønlandiske Mineralier og en Samling af slebne Edelstene. Denne sidste Afdeling blev ikke forenet med den particulaire Mineraliesamling; derimod optoges i denne et betydeligt Antal Stykker af de fire andre Afdelinger. Monrads Samling indeholdt mange fortrinlige Stykker, især fandtes de norske og svenske Mineralier i gode Exemplarer, og blandt de færøiske, islandiske og grønlandiske vare meget værdifulde Stykker.

Af mindre Bidrag, som Samlingen til forskjellige Tider har modtaget, maae vi nævne en Sending af nordamerikanske Mineralier fra Conferentsraad Pedersen i Aaret 1825; en Samling af 270 Stykker fra Minas Geraes fra Hr. P. Clausen i 1831; en Sending af brasilianske Mineralier i stor Format fra det K. K. Hof-Mineralie-Cabinet i Wien i 1839; to Sendinger, den første i 1841, den anden i 1847, fra den danske Consul i Falmouth, Alfred Fox, hvilke fornemmelig indeholdt Mineralier fra Cornwallis og Devonshire, og endelig en Samling af islandiske Mineralier fra Baron Sartorius v. Waltershausen i 1847.

Disse vare de vigtigste Samlinger, der Tid efter anden bleve erhvervede, og af hvilke hver Gang de hensigtsmæssigste Stykker bleve udtagne

for den particulaire Mineraliesamling. Denne tiltog ogsaa saaledes Aar for Aar i Omfang, at den for nærværende Tid bestaaer af 8000 Stykker. Stykkernes Format er i denne Samling, som i de fleste andre, meget forskjellig; af saakaldte Pragtstykker haves kun meget faa, da det stedse blev erkjendt, at Tilveiebringelsen af et Minerals forskjellige Varieteter i fuldstændige Rækker og lærerige Exemplarer var et vigtigere Formaal ved Anvendelsen af de disponible Midler, end Anskaffelsen af enkelte Varieteter i kostbare Stykker. Ved Ordningen af Samlingen er Haub's System blevet fulgt; men, da den sidste Udarbeidelse af dette er fra 1822, og saa mange Arter og Varieteter senere ere tilkomne, der ikke have været den store franke Mineralog bekjendte, blev for nogle Aar siden en ny Opstilling af Samlingen begyndt, men som af tilfældige Aarsager endnu ikke er tilendebragt. At de Mineralier, der forekomme i talrige Varieteter, ogsaa findes i Samlingen i vidtloftige Rækker, er Noget, som den har tilfældeds med alle større Samlinger; ville vi derfor slutte denne Notice med Anthydning af Samlingens Indhold, saa indskrænke vi os rigtigst til at omtale saadanne Partier, der give den en mere eiendommelig Vigtighed, og som saadanne nævne vi exempelviis de efterfølgende Mineralier.

Kalkspath og Flusspath fra Kongsberg i interessante Krystaller.

Zirkon i udmærkede Krystaller fra Frederiksværn og Brevig.

Eudialyt i store og tydelige Krystaller.

Amfibol fra Grønland (Arfwedsonit) i store og fuldkommen uddannede Krystaller.

Gadolinit, krystalliseret; fra Råararvet.

Thorit i udmærkede Stykker fra Lovø ved Brevig.

Epidot og Skapolith fra Arendal.

Dichroit, krystalliseret; fra Ujordlerssoak i Grønland.

Feldspath i meget store, fuldkomne, Krystaller fra St. Bodils Kirke paa Bornholm; fra Akulliarasiarsuk i Grønland; den sjeldne grønne

Varietet fra Godthaab; en Række af Krystaller fra Baveno; Krystaller fra Bustar Viejo i Nærheden af Madrid, der ligne Varietetet fra Baveno, og ligesom denne ere besatte med Albitkrystaller.

Periclin og Oligoclas i interessante Krystaller fra Arendals Omegn.

Christianit; Monticelli (Anorthit; G. Rose) fra Vesuv; en meget lærerig Suite.

Zeolitherne fra Færøerne og Island ere meget udmærkede; især fortjene Apophylliten og Epistilbiten at anføres. Af denne sidste have 10 Stykker, saavel med enkelte Krystaller, som med Tvillingskrystaller, nogle af betydelig Storrelse.

Modghlden i udmærkede Krystaller fra Andreasberg, Freiberg, Soachimsthäl og Moldava.

Samligen af Meteorstene og Meteorjern er interessant; den bestaaer af 28 Numere, hørende til følgende Localiteter: Ensisheim, Mauerkirchen, Stannern, Erleben, Barbotan, Nigle, Chantonnay, Chateau Renard, Tipperary, Chandekapoor i Ostindien (Meteorsteen falden i Juni 1838), Elbogen, Lenarto, Arva, Krasnojarsk, Oswego, Coke County i Tennessee, Boncombe County i Nord Carolina, Durango, Bemdego, Otumpa og Atacama.

Oplysninger om høifalig Kong Christian den Ottendes particulære Conchylicabinet.*)

Iblandt høifalig Kong Christian d. VIII.s Samlinger indtager det particulære Conchylicabinet en meget høj Plads, saavel ved dets Tilnærmelse til Fuldstændighed som ved dets Anlag efter Videnskabens nuværende Fordringer, tvende Egenskaber som Cabinettet skyder den afdøde Konges store Interesse for Conchologien og hans fyrstelige Gævmildhed imod den. Til Løn herfor saae hans Majestæt ogsaa et conchologisk Museum fremstaae, som med Rette er bleven berømt over hele Europa.

Omfanget og Indholdet af Samlingen lader sig ikke meget nøiagtig angive, da der ikke forefindes samtidig affattede Fortegnelser over alle dens Afdelinger, og den ene Slægt i saadanne store Samlinger tiltager betydelig medens den anden er under Bearbejdelse. En nøie Angivelse af Artsantallet er heller ikke nødvendig for at gjøre sig et anskueligt Begreb om Samlingens Fuldstændighed og Værd for Videnskaben. For nogenlunde at opfatte disse vil det være tilstrækkeligt at vide, at Samlingen ifølge Bestyrerens Opgivelse indeholder imellem 10 og 12,000 Arter, foruden Varieteter, og at en af de allerstørste Samlinger i Europa, nemlig den Gumingiske i London, beregnet efter samme Opfattelse af Artsbegrebet, kun indeholder omtrent 10,000 Arter. Men mere bestemt og anskue-

---

*) Grundede paa velvillige Meddelelser fra Samlingens Bestyrer Hr. Rammerraad Dr. philos. S. Beck.

lig viser sig Samlingens Rigdom, naar de Fortegnelser, som ere affattede over de enkelte Slægter og som for en stor Del ere supplerede indtil 1847, sammenlignes med de nyeste trykte Cataloger over alle hidtil bekjendte Arter, f. Ex. med Agnes Catlows The Conchologists Nomenclator, a catalogue of all the recent shells. 1845; thi da vil man, ved islæg at vælge Slægterne til Sammenligning, overbevise sig om, at der i Cataloget i Reglen ikke anføres et større Artsantal, end det der findes i Samlingen efter Fortegnelserne, og hyppigen findes der $\frac{1}{2}$ til $\frac{3}{4}$ færre. Selv af saadanne Slægter, som gjentagne Gange have været Gjenstand for særegne Bearbejdelser og Monographier, og af hvilke der altsaa kun kan antages at enkelte Arter hidtil henligge ubeskrevne i Samlingerne, indeholder Cabinettet oftest et ligesaa stort og i ikke saa Tilfælde endog et større Antal Arter, end der angives i det nævnte Catalog. Dette maa nu rigtignok ikke forstaaes anderledes, end at jo nogle beskrevne Arter mangle i Samlingen, men saa indeholder den paa den anden Side igjen mange ubeskrevne.

Foruden denne Rigdom paa Former ialmindelighed er der en anden Egenkab ved Samlingen, som endmere forhoier dens Betydning for Videnskaben, og det er den Maade, hvorpaa Arterne ere repræsenterede. Langtsfra at være indskrænket til et eneste eller nogle enkelte Stykker, sees samme Art ofte i store Rækker, der oplyse dens Former og Udvikling efter Alder og Køn, og efter de ydre Forhold, hvorunder de leve, kort sagt efter alle de Momenter, der betinge eller have Indflydelse paa Artens Optraeden. Der er lagt an paa, saavidt muligt, at have indenfor hver Slægt idetmindste een Art i hele sin Udviklingsrække, og i mange Slægter findes endog flere Arter repræsenterede paa denne Maade. Det er noget som mest af Alt er den fremmede Fagkyndige paafaldende, at ikke sjelden meget kostbare Arter, hvoraf man ellers kun seer enkelte Stykker i de store Samlinger, og hvis Eiendommeligheder derfor ofte kun ere usuld-

stændig eller ensidig opfattede, her findes opstillede i en Række af flere Individier.

For at kunne tilfredsstille Videnskabens Fordringer vilde selv den fuldstændigste Samling af Bløddyrenes Skaller imidlertid mangle noget aldeles væsentligt, hvis der ikke i Forbindelse med den var en Samling af de Skallerne beboende Dyr opbevarede i Spiritus. Men ogsaa en saadan findes her af et ikke ubetydeligt Omfang og af megen Værdi. En større Deel af denne er indsamlet af den engelske Concholog Cuming i flere Verdensdele og af Dr. phil. Krøyer paa dennes Reiser til begge Kyster af Amerika og til Spitsbergen.

Jo mere Samlingen nærmede sig til en vis Fuldstændighed, desto mere blev det den fyrstelige Kjönders Ønske, at den i alle Retninger kunde fremstille Conchologiens nuværende Standpunkt, og i Erkjendelse af hvor stor en Betydning, der tilkommer Bløddyrklassens Udvikling i Tidernes Løb og gennem de forskjellige Jordperioders Berel, begyndtes der at anlægges en Samling af fossile eller uddøde Bløddyr. Denne Afdeling har allerede et betydeligt Omfang; især findes der et anseeligt Materiale fra de tertiære Dannelser og fra Overgangsformationen, og tildels fra Kridtet, skjøndt det langt fra kan gjøre Fordring paa Fuldstændighed og derfor hidtil endnu ikke er indordnet mellem de nulevende, men opstillet i Skabe for sig.

Uagtet Conchyliensamlingens meget betydelige Omfang og Rigdom i saa mange Retninger er den dog ikke grundlagt paa en større ældre Samling. En lille Samling af omtrent 270 Stykker, der bestod af omtrent ligesaa mange Arter, og var det Materiale, hvorpaa den unge Prinds begyndte at studere Conchologien, udgjorde den ringe Begyndelse, til hvilken alt det Øvrige efterhaanden i et Tidsløb af 25 Aar har sluttet sig forat danne et samlet Hele. Kilderne, hvorfra disse store Forøgelser ere tilstrømmede Samlingen, have været dels Judsamlinger paa Stedet, dels Kjøb, dels

Bytning. I første Henseende er Samlingen især forøget fra de danske Kolonier og Bilande, hvor Embedsmændene og Rejsende lode sig det være magtpaaliggende at lade de indsamlede Skatte tilflyde den daværende Kronprindses Museum, der navnlig berigedes fra Indien ved Gouverneurerne over de tidligere danske Besiddelser: Admiral Schönheider, Commandeur Brink-Seidelin og Etatsraad Hansen, fra Vestindien ved Gouverneur Admiral Bardenfleth, Landphysikus Dr. Hornbeck og fornemmelig ved Fru Etatsraadinde Eckard, fra Guinea ved Gouv. Capt. Körck, fra Gronland ved Inspektorerne Major Fasting, Capt. Hollboll, Lieutn. Møller og Dr. Bahl m. fl. Fra Portugal og Azorerne sendte Gesandten Dal-Borgo, fra Rio Janeiro Grev Newentlow, fra Tunis Kammerherre Falbe o. s. v.; naturligvis glemte heller ikke danske Læger, Naturforskere og Samlere, der besøgte andre Egne, at berige Samlingen fra disse, og navnlig er der indkommet betydelige Bidrag fra Dr. Lund (Brasilien), Dr. Kjærulf (Manilla), Grosserer Westermann (Mollukkerne, Iøle de France), Capt. Suenon (Sydamerika), Dr. Trentepohl (China og Guinea), Dr. Cantor (Chusan), og fl. —

Bed Kjøb ere imidlertid de fleste af Samlingens kostbareste Gjenstande anskaffede, og aarlig blev der anvendt ikke lidet i denne Retning. Af disse Indkjøb ville vi fremhæve et Par af særegen videnskabelig Betydning, nemlig: afdøde Biskop Otto Fabricius's lille Conchyliesamling, som indeholdt mange Originalstykker til Sammes Fauna grønlandica og til D. F. Müllers bekjendte Værk: *Historia vermium*; Indkjøbene af Cettis Samlinger, paa Kunstammerets Auction og fra Røding i Hamborg, ved hvilke mange sjeldne Sager af ældre Samlinger erhvervedes; samt en meget betydelig Samling af Conchylier kjøbt af den engelske Rejsende Mr. Hugh Cuming, og bestaaende af den allerførste Del af de talrige nye Arter, som denne berømte Samler havde hjembragt fra sine Reiser. Endelig er der hyppig under Form af Byt-

ning modtaget værdifulde Sendinger til Samlingen, dels fra andre store Museer, dels fra private Samlere. Særegen Værd have i den Henseende de Sendinger havt, der ere komne fra Forfatterne af Monographier eller Reiseværker o. s. v., og i hvilke de sendte Gjenstande altsaa kunne ansees for autentiske med Hensyn til Benævnelsen, og næsten have lige Værd med Originalstykker. Til saadanne Sendinger henhøre de talrige Helices modtagne fra Ferrussac og Michaud, Uniones fra Lea, og en Mængde Landbløddyr fra Kossmäffler o. s. fr. Det var en Selvfølge at de Reiser, den hoiselig Konge som Prinds gjorde i den største Del af Europa, og paa hvilke hans Interesse for Naturhistorien aldrig lod ham glemme at tage de større Museer i Dieshyn, meget maatte begunstige saadanne Forøgelser af hans Samling, og i samme Retning virkede det Besøg, som det allernaadigst blev Bestyreren forundt at aflægge i de større europæiske Museer i Aaret 1836, fra hvilket nogle af Samlingens vigtigste Forøgelser hidrøre.

Samlingen har kun havt en eneste Bestyrer, nemlig dens nuværende, Dr. philos. G. Beck, under hvis Kjenderoie Samlingen er blevet til, og under hvis Bestyrelse den har naaet sit nuværende Omfang og Betydning, hvis Fortjenester af Samlingen derfor noksom fremgaaer af hvad der i det Foregaaende er yttret om dens Anlæg, Rigdom og Omfang.

Til Fuldstændiggjørelse af dette Overblik maa endnu tilføies, at Samlingen er opstillet i den afdøde Konges Palais paa Amalienborg i tvende Værelser, et større og et mindre, og at den der indtager et betydeligt Antal Skabe med talrige Skuffer og Montres, under hvilke sidste saadanne Gjenstande ere stillede, der enten ere større Kostbarheder eller hvis Sjældenhed eller Interesse i videnskabelig Henseende fornemlig fortjene de Besøgendes Opmærksomhed, og visseelig have ogsaa alle Reisende af Faget maattet tilstaae, at der fra den kongelige Kjenders Side

intet er sparet for at bringe et saa udsøgt og udstrakt Materiale tilveie. Desværre tillader det i Forhold til Samlingens Størrelse indskrænkede Opstillingslocale ikke, at Alt kan blive overskueligt eller være i lige Grad tilgængeligt, og saa anseeligt et Indtryk end Samlingen pleiede at gjøre paa den Indtrædende, var det dog først ved et nærmere Gjennemsyn man overbeviste sig om Mængden af de Skatte, der her vare opbevarede.

I Forbindelse med de to Værelser, hvori Samlingen er opstillet, findes et tredie med et særdeles rigt og kostbart conchologisk Bibliothek, der maa betragtes som en uadskillelig Del af Musæet og forøger dettes Værd overordenlig, da al videnskabelig Arbeiden i Samlingen er væsentlig betinget ved dette.

Det var den afdøde Konges Hensigt med Samlingen, at den ved sin Fuldstændighed, Rigdom paa Individier og sit videnskabelige Apparat af Bøger og Kobberværker, skulde danne et fast og sikkert Grundlag for Bløddhyrenes Bearbejdelse efter de Fordringer, som maatte stilles til Videnskaben mod Midten af det nittende Aarhundrede, og at der altsaa til Samlingen skulde knyttes Udgivelsen af et stort videnskabeligt Værk. Et saadant er ogsaa forberedt, idet der allerede for 11 Aar siden begyndtes en Forløber derfor, et fuldstændigt kritisk Catalog over de i Samlingen indeholdte Arter, ordnede systematisk, og forsynede med Henvisninger til Figurer i tidligere udkomne Værker, samt med Angivelse af Fædreland, nemlig: *Index molluscorum Musei Principis Christiani Frederici, autore H. Beck. Hafniæ 1837.* Men af dette Catalog, der var bestemt til at gaae igjennem alle Ordener og at optage alle Arter, er der desværre ikke udkommet uden to Hefter: fasciculus 1^{mus} 1837 og 2^{dus} 1838, der omfattede de lungede Landbløddyr (Pulmonati) eller omtrent $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{4}$ af Samlingen, og begge ere et mægtigt Vidnesbyrd om hvor rigt Cabinettet dengang var fremfor noget som helst andet europæisk. De andre Afdelinger af Cataloget ere endnu ikke offentliggjorte, og af det større Hovedværk, for hvilket Ca-

taloget skulde være en Forløber og som skulde gennemgaae kritisk alle Arterne samt give tro Figurer af alle nye eller miskjendte Arter, opnaaede den afdøde Konge ikke at see noget publiceret, uagtet de store og kostbare Forberedelser, som hertil vare trufne.

Det betegner nemlig paa engang baade den høie Interesse, den afdøde Kyrste nærede for denne Videnskab, og den Alvor, hvormed han ønskede at fremme den, at der siden 1829 har ved Cabinettet været med aarlig Gage lønnet en Tegner, der var stillet udelukkende til Bestyrerens Disposition, og det Mesterskab, hvortil Hr. Steenfheldt uddannede sig i sit Fag, er vel bekjendt, selv for det større Publicum. De af ham udførte Tegninger ere i Aarenes Lob stegne til mange Hundreder, men desværre er kun en ringe Del af dem hidtil bleven publiceret,*) dels paa Grund af store Vanskeligheder, som Dr. Beck fandt ved at faae dem paa en fyldestgjørende Maade kobberstukne eller lithographerede, dels formedelsk den langvarige hemmende Sygelighed, hvoraf han i en lang Arrække har lidt. Efter en velvillig Opgivelse ere imidlertid omtrent 20 Foliotavler fuldendte; en stor Del af disse blev ved det skandinaviske Naturforsker-møde i Kjøbenhavn 1847 fremlagt for den zoologiske Section, og man maatte erkjende, at de opfyldte alle Fordringer, som Videnskabens Larv og Hensynet til den ophoiede Mærenas, der havde fremkaldt dem, turde stille. Der var saaledes Udsigt til at man i indeværende Sommer havde kunnet vente det første Hefte af disse Tavler, hvis ikke det formedelsk Bestyrerens Sygelighed forsinkede Arbeide var bleven standset ved Kongens Død.

Foruden Tegneren, der udelukkende var beskæftiget for Cabinettet, havde den afdøde Konge i de senere Aar understøttet flere Kunstnere,

---

*) Næmlig 2—3 Tavler i det store franske Reiseværk: Voyage en Islande et au Groenland exécuté pendant les années 1835—36 sur la Corvette la Recherche etc. publié sous la direction du Mr. Paul Gaimard; til hvilket Værk den afdøde Konge havde tilladt at de af Hr. Steenfheldt udførte Figurer af nordiske Bløddyr maatte benyttes.

forat de skulde uddanne sig til at gjengive Figurerne til det store Hovedværk, som ei blot Fyrsten selv, men alle Kjendere af Faget stedse haabede skulde udgaae fra Cabinettet. Man maa villigen indrømme, at et saadant Værk var ingen let Opgave, naar der ved samme tilsigtedes en classisk Omdannelse af Conchologien, men paa den anden Side maa man ogsaa erindre, at netop det sig til Fuldstændighed nærmende Materiale, det ved selve Cabinettet anlagte udvalgte Bibliothek, som aarlig foregedes næsten med Alt Nyt i Faget, og de tilhaandegaaende Kunstnere frembød usædvanlige Begunstigelser for Arbeidets Fremme.

Visfelig maa ved den her givne Fremstilling det Spørgsmaal paa- trænge sig Læseren, om Studiet af en saa afgrændset Del af Zoologien, som den er, der beskæftiger sig med Bloddyrenes Klasse, af hvilke desuden i Museerne som oftest kun opbevares de fastere Hudskeletter eller Skallerne, kan have saa stor Betydning for Videnskaben, at det kan fortjene de store Offre af materielle og videnskabelige Kræfter, som der i det foregaaende er peget hen paa; men med Hensyn hertil maa det fremhæves, at uafhængig af den Værd, ethvert dybere Studium af en enkelt Gren af en Videnskab har i og for sig selv — har netop Studiet af denne Del af Zoologien en stor Betydning ved den væsentlige Indflydelse, den har udøvet paa Geognosien, eller Læren om Jordlagene og Jordklodens Udvikling, og denne Videnskab har ikke blot benyttet, men vil stedse benytte, Resultaterne af den specielle og almindelige Conchologie til sit Grundlag. Som bekjendt afgive Leiringsforholdene og Forsteningerne — den Orden, hvori Jordlagene findes over hinanden og de Levninger af Dyr og Planter, de indeslutte — Kjendemærkerne, hvorefter Videnskaben bestemmer Jordlagenes forskjellige Alder og Samtidighed; men ligesom blandt alle Forsteninger Skaldyrene give de hyppigste og letteste Kjendemærker, fordi de have den almindeligste Udbredning i alle ferske og salte Bænde og derhos lettest opbevares i Jordlagene, som disse affætte, saa-

ledes er det ogsaa dem, der bedst bestemme Forholdene hvorunder Lagene ere dannede, idet deres haarde Skaller afpræge Dyrenes Bygning og Form og derved udvise de Betingelser og Omgivelser, under hvilke disse allene have kunnet levet. Med Hensyn til Jordlagenes physiske og chroniske Forhold giver altsaa Studiet af Skallerne, drevet paa en grundig Maade, et rigt Resultat, men et ikke ringere Udbytte loves der os af dette Studium med Hensyn til vore Anskuelser om den hele Dyreverdens Udvikling under hyppige Berler. Vi kjende vel en Mængde Væsener, som efter hinanden have fyldt Jordens Overflade og Vandene, ligesom Nutidens Skabninger gjøre det, og som bære et eiendommeligt Præg hvert for sin Tid, men Sammenhængen mellem disse Dyreverdener kjende vi ikke; vi vide ikke om de paa hinanden følgende Væsener have været uafhængige af hinanden, om den ene Verden, uden Forbindelse med den anden, kun hæver sig paa dens Ruin og indtager dens Plads, eller om i en forsvindende og en fremtrædende Verden stedse Efterfølgeren har sin Betingelse i Forgængeren og er udviklet af den og gennem den. Men til Løsningen af disse store Opgaver i Naturens Historie, om der virkelig findes denne store Afgrænsning mellem Formerne, som vi ere blevne vant til at antage, eller om virkelig Alt knytter sig sammen i Form som i Tid — dertil synes et omhyggeligt Studium af Skaldyrene i alle deres Forhold sikkest at ville føre os.

Lover end saaledes det grundige og omhyggelige, paa rigeligt Materiale og fuldstændigste Hjælpemidler grundede Studium af Skaldyrene fuld Bon for de paa det anvendte materielle og videnskabelige Kræfter, saa har dog Anlæggelsen af en saa stor Conchyliesamling netop her i Landet og under Kongehusets Auspicer endnu en anden Berettigelse, nemlig en historisk.

Ligesiden Naturhistoriens begyndende Opblomstring under Linné har Kjøbenhavn været Sædet for store Samlinger i denne Retning og frem-

vist en Række af store Yndere af Conchologien. Vore mange Kolonier og Kjøbenhavns udbredte Søhandel maatte særdeles begunstige Anlæggesen og Udvidelsen af slige Samlinger, og disse fremkaldte igjen store og kostbare Værker over Conchologien. Derved blev Kjøbenhavn paa en vis Maade til en classisk By for denne Videnskab. Her var det at det store pragtfulde Kobberværk over Conchylierne: *Choix des coquillages peints d'après nature.* Copenh. 1758. Imp. Folio, af Regenfus blev udgivet paa Frederik den 5tes Befaling og Bekostning — et Værk der endog ved Siden af Nutidens maa kaldes et Pragtværk —; her udarbejdedes under Tilgang til det kongelige „Museum regium“, det rige Moltkeske Conchylicabinet, Universitetets „Museum academicum“ og Kunstforvalter Spenglers betydelige Samling, de 8te sidste Dvartbind af: Martini og Chemnig, *Neues Systematisches Conchyliencabinet*, og hvert Blad og hver Table bære Bidne om den Fuldstændighed og den Rigdom, de Kjøbenhavnske offentlige og private Museer allerede dengang havde. Hvilken Andel Kongehuset og hin Tids Regjeringsmænd havde i dette endnu classiske og uundværlige Værks Fremgang, sees allerede deraf, at fjerde Bind 1780 er dediceret til Statsminister Greve Adam Gottlob Moltke, femte Bind 1781 til Statsminister Greve Otto Thott, sjette Bind 1784 til Kronprinds Frederiks Overhofmester, Statsminister v. Gichstedt, niende Bind 1786 til Kronprinds Frederik selv og ellefte Bind 1795 til Statsminister Greve Peter Andreas Bernstorff. Til disse store Kobberværker knyttede sig Otto Fr. Müllers classiske *Vermium terrestrium et fluviatilium historia.* Hafn. & Lips. 1773, Kunstforvalter Spenglers talrige i forskjellige Tidskrifter indrykkede Afhandlinger, og senere Schumachers ikke uvigtige Værk: *Essay sur les habitations des Vers,* Copenh. 1817.

Statsraad Schumachers temmelig store Samling blev kjøbt af Grev A. G. Moltke og skjænkedes tilligemed hans dengang europæisk berømte Samling til Universitetet, der allerede fra ældre Tid besad det

grevelige Tessinske Museum, som havde tjent til Beskrivelse af flere af Linnés Arter og som var kjøbt af Frederik den 5te og skjænket til Universitetets „Museum academicum“. Den spenglerske Samling udgjør tilligemed det ældre „Museum regium“ Hovedsamlingen af Skaldyr i det nuværende kongelige naturhistoriske Museum i Stormgaden.

Disse for Conchologiens kritiske Studium og for dens Historie vigtige Samlinger ere altsaa endnu her; i dem havde Anlæggelsen af den afdøde Kongens Samling sin historiske Grundvold, ved dem har den endnu en hoiere Betydning og større Magt til at virke for Videnskabens Fremme. I Videnskabens Navn maa man derfor ønske, at et Materiale som ingensteds findes saa gunstigt som her, til hvis fulde Bearbejdelse den afdøde Konges Interesse for Videnskaben lod Videnskabsmænd og Kunstnere uddanne sig, maa blive afbenyttet til den Bygning, han ønskede at opføre, til en Grundpille for Videnskaben.

1848.